

ÉLŐ ÖRÖKSÉGÜNK I.

Sopron természeti értékei

BOROSTYÁN FÜZETEK 11.

ÉLŐ ÖRÖKSÉGÜNK I. Sopron természeti értékei

Készítette: Hárs Olivér

Lektorálta: Dr. Tímár Gábor
Hárs József
Berényi Szilvia

Támogatta: Sopron Megyei Jogú Város Önkormányzata,
és az Európai Zöld Öv (Green Belt) programon keresztül az Európai Unió.

Együttműködő és támogató partnereinknek köszönjük a segítséget!
Külön köszönet Boros Gézának, Takács Gábornak és Tímár Gábornak!

TARTALOM

Örökség.....	1
A soproni táj.....	1
Bevezető.....	2
Védelem.....	3
Kitekintés.....	4
Élő értékeink.....	6
Erdők.....	7
Fás legelők.....	8
Virágzó láprétek.....	9
Száras sztyeprétek.....	10
Hagyományos kertek.....	11
Parkok, ligetek, mezsgyék, fasorok.....	12
Példák.....	14
A Lőverekben.....	14
Patakmenték – Ártó ér, vagy sokat érő ártér?.....	17
A „bermszüllött” Rák-patak mentén.....	17
Szent folyónk, az Ikva mentén.....	20
Temetőink.....	21
A város peremén.....	22
Függelék.....	24
Felhasznált és ajánlott irodalom, honlapcímek.....	24
Jogszabályok.....	25
Országos védelem alatt álló természeti értékek.....	25
Helyi védelem alatt álló természeti értékek.....	26
A Tájért közösen – Közösségi Faültetés.....	28
A Táj-képekről.....	29
Térképek (mellékletként)	

Örökség

Legszebb örökség, ami él! Ami él, a Természet része. A Természet örök.
Amit kapunk, és majd továbbadunk, eleven örömhír: újra és újra életre kel!
Ez a folytonosság az élő örökség.

A soproni táj

Szeretett élőhelyünk, a soproni táj egészében hatalmas érték!
Hazánk Nyugati Kapuja, „a Kárpát-medence kicsiben”,
ahogy Dr. Kárpáti László, a nemzeti park igazgatója
magvasan megfogalmazta.

Három táj egysége ez a környék: az alpesi hegység, a mediterrán dombosor és a kontinentális síkság egyesül itt szent Táj-Háromsággá!

- A belvárosból délnyugat felé egy rövid sétával már az Alpokalja hűvös, árnyas erdeiben találjuk magunkat, és a kilátóhelyekről idelátszanak az Alpok kétezres csúcsai. (Ez az Ágfalvától Harkáig ívelő Soproni-hegység Natúrpark területe.)

A város maga nagyrészt az Ikva („Szent Víz”) széles medencéjében fekszik, ahol a város szélein még a régi ártér virágzó láprétjeit is láthatjuk (a Bécsi-dombon túli Kőhidai-medencééhez hasonlóan).

- A mediterrán vonásokat hordozó dombvonulat a Dudlesz-erdőtől délkelet felé húzódik tovább sztyeprétjeivel, száraz tölgyeseivel a Fertő menti dombosorig, ahol a Szárhalmi-, Fertőrákosi- illetve a Balfi-erdőben folytatódik a tó nyugati és déli partján.

- A dombosoron túl ott a Fertő, a legnyugatibb szikes sztyeptő, a síkvidék hímőke. (A tó és környezete a Fertő-Hanság Nemzeti Park és Fertő-Táj Világörökség része. Bioszféra-parkká bővítve az egész hármasságot magába foglalná.)

Aki a nagy tó keleti partjáról tekint vissza Sopron felé, egyben láthatja a Hóhegyet, a Szárhalmot és a Fertőt. *(E Táj-Háromságról külön füzet szól!)*

Ehhez a hármassághoz alkalmazkodott az évezredek óta itt élő ember, és alakította ki a mai gyümölcsös és szőlőskerteket, parkokat, parkerdőket. Megvan tehát minden, ami az ember boldogságához szükséges, bemutatva a hozzánk érkezőknek a hazai táj bőségét, szelíd derűjét, éltető erejét.

Édenkertben élünk, Sopron német neve is erre mutat: O-Edenburg (és nem Öde = pusztaság)! Élő zöld utakkal, folyosókkal átszöve a táj hármasságát újra eggyé válik ez a világra szóló csoda!

Sopronban alakult 1869-ben az első magyarországi városszépítő egyesület, melynek tehetős tagjai gyümölcsfák, élősvények, fasorok telepítésével, parkok kialakításával a mai város zöldterületeinek megalapozói voltak. Hazánk első hivatalosan védetté nyilvánított növénye soproni javaslatra az erdei ciklámen volt 1934-ben. És itt valósult meg az első határon átnyúló nemzeti parki együttműködés is a természetesen egybefüggő táj érdekében.

Nekünk, itt élőknek az a feladatunk, hogy hűséggel őrizzük ezt a virágzó aranyzöld kaput, és vigyázzunk értékeinkre: ne fogyjanak, ne is avuljanak! Vendégeinktől azt kérjük, hogy friss szemmel fedezzék fel, tegyék szóvá, ha valami szép, és azt is, ha valamit másképp kellene tenni, és ha lehet, vegyenek is részt ebben a jobbitásban! (Hozzanak, ültessenek idevaló növényeket, mozgítsák a dolgokat az összhang felé, s ha elutaznak, gondoljanak vissza szeretettel erre a mindannyiunk számára fontos tájékra!

Bevezető

Új nézőpontból mutatjuk be szeretett tájunkat: azt vesszük sorra, ami élő, amitől élő, ami élteti! Sokan azt mondják, hogy ezek az itt lakó, nyüzsgő emberek. De ne feledkezzünk el arról, hogy a jó levegőt, a tiszta vizet, a minket is tápláló földet, az életerőt és derűt a Természettől, a minket körülvevő Tájától kapjuk ajándékba, nap mint nap!

Műemlékeink közt is a kőrésből növő moha, a falakon vitézlő páfrány, az udvarok-kertek rejtett fái, bokrai, a kisebb-nagyobb parkok adják azt az „atmoszférát”, amiért szeretünk itt lakni, és amiért idejönni érdemes.

Nagyokat sóhajtvá nézzük a régi képeket, amikor még fák álltak a Fő téren is, amikor hatalmas fák árnya alá ülhettek a Kaszinó vendégei, botanikus kertben tanulhattak a mai „Gödör” helyén a Tanítóképző hallgatói, lövéri idillben születtek a versek és érett a gyümölcs, eperfák közt, kertek végén folydogált a mai Deák tér helyén a Rák-patak...

De ne sirassuk a múltat! Van itt érték bőven ma is! Sőt: néhol több is, mint valaha, és általunk még több lehet!

A következőkben bemutatandó természeti értékeinket 1995-96-ban mértük fel részletesen, és ötkötetes tanulmányban tettünk javaslatot bővített védelmükre. Sokuk az Önkormányzat jóvoltából védelem alá is került, de az azóta eltelt évtized azt mutatja, hogy szükség van széles körű bemutatásukra, mert azokat sem az illetékesek, sem az itt lakók nem ismerik igazán, ezért bizony fogyatkoznak is. (Míg szerencsére újak is keletkeznek!)

Felmérésünket a hivatalos Sopron rendelte meg, de javaslataink megvalósításához, természeti értékeink továbbéléséhez a civil Sopron is szükséges.

A helyi védelem ugyanis – a rendelet betűin túl – szívvel-lélekkel való odafigyelést, szerető gondoskodást jelent minden itt élő részéről.

Rajtunk múlik, lesz-e még unokáink idejében is híre a soproni jó levegőnek, a madárdalozó erdőknek, réteknek, parkoknak, melyek nélkül oly sivárrá – valóban „puszta várrá” – válna pezsdítő hangulatú városunk.

Eleink derős-barangolós kedve sok szép sétaúttal, kirándulóhellyel, parkkal ajándékozott meg minket, s ha ők nem ültették, vigyázták volna napjaink öreg fáit, fasorait, sövényeit, bizony mások se nagyon vágynának ide!

Tanulva tőlük, ne csak a matuzsálemekre, hanem a csemetékre is legyen gondunk, hogy legalább a mai helyzet ne szűküljön. Kívánunk követőinknek, utódainknak igazi Zöld Sopront!

Tanulmányunkból 1998-ban készítettük el ennek a füzetnek az alapját, szerencsénkre akkor még a helyi természetvédelem atyja, Dr. Csapody István elismerő véleményével, bátorításával gazdagodva.

Sopron azon természeti értékeit mutatjuk itt be, melyek eddig alig szerepeltek a városismertetőnkben, bár a városhoz szervesen hozzátartoznak.

A természetvédelem alapelvei után az erdők, rétek felől közelítve a jellegzetes kertek, fasorok, parkok, terebélyes fák bemutatása következik a hegyek felől, majd két patakunk folyását követve, és külön kitérünk a távolabb eső településrészekre, külterületekre is.

A végén összefoglaló listát közlünk a már országosan, ill. helyi szinten védett természeti értékekről, melyekhez természetesen bárki fűzhet megjegyzést, javaslatot, kritikát. Örömmel vennénk, ha minél több valóban védett értékünk lenne a soproniak – tulajdonosok, lakók – kezdeményezésére!

Védelem

Sokáig természetes volt, hogy a Természetben élünk, hogy minden élőlény a társunk, hogy csak akkor lehetünk egészségesek, ha együttműködünk velük is, és szeretettel gondoskodunk közös környezetünkről.

A minket is éltető tájak végletes átalakítása után rádöbrentünk, hogy ez így nem mehet tovább: meg kell védenünk a civilizáció pusztításaitól az életet. Ezért találták ki a természetvédelmet, az ezt célzó jogszabályokat, intézményeket. Van, ahol ezek nagyjából működnek is. Ám akkor is legfeljebb a helyzet konzerválására jók, márpedig az élet lényege a változás.

A Természet erőit támogatva tehát ezt a folytonos változást, alkalmazkodást kellene segítenünk, a lehető legtöbb helyet hagyva az életnek az élek, szegletek, gépek között.

Az embereknek fontos természet-darabkákat jogszabályokkal védetté lehet nyilvánítani helyben (önkormányzati rendelettel), országosan és nemzetközileg is.

A természet védelméről, az erdőkről, a környezet védelméről és a vízgazdálkodásról szóló törvények mellett rengeteg jogszabály hat élő környezetünkre, vagy foglalkozik vele.

Kiemelendő ezek közül az EU Víz Keretirányelv, mely előírja élővizeink természetesen jó állapotba hozását 2015-ig, és vízgyűjtőterületük védelmét a káros hatásoktól, vagy a vizes élőhelyeket védő Ramsari egyezmény, a ritka élőlények védelmét szolgáló Berni egyezmény, a vándorló állatok útvonalait és pihenőhelyeit védő Bonni egyezmény, és a természetes élőhelyek védelmét célzó Natura 2000 illetve Ökológiai Hálózat előírásai.

Alapvető szabály, hogy a védelem szintje nem csökkenthető. Vagyis ami védett lett, az is marad. (Kivéve a soproni Deák teret...)

Hogy mitől véd a védelem? Elvben a pusztítástól, „beépítéstől”. (Az igazi építés sohasem pusztít, hanem ép-ít!) A természetes átalakulást viszont a hatósági védelem sem tudja megakadályozni, mert nem is lehet.

De ha végre megint a tájjal együttműködve tudnánk élni, gazdálkodni, akkor újra lenne szép, virágos rét, kaszáló, legelő, gyümölcsény és erdő (mint az Őrségben néhol), és nem kellene külön védeni semmit.

Addig is bárki javasolhatja egyes fák, fasorok, területek védetté nyilvánítását a települések önkormányzatainál, és saját hatáskörében, területén megtehet minden tőle telhetőt a Természet épsége, saját egészsége érdekében.

Kitekintés

Egyesületünk az IUCN (Nemzetközi Természetvédelmi Unió) felkérésére részt vesz az European Green Belt (Európai Zöld Öv) programban, melynek célja a volt Vasfüggöny által megvédett, viszonylag természetes határmenti zöld sáv összefüggő természetvédelmi területként való megőrzése és bemutatása, egy élő csík Európa közepén.

Sopron sajátos határhelyzetének köszönhetően ennek a Zöld Övnek a „fővárosa” is lehet, hiszen szinte minden, ami városunk környékén történik, kihat a határmentére is, ahol körös-körül természetvédelmi területek találhatók! Hazaszeretetünk e tájhoz való hűségünkől ered!

A másik hatalmas jelentőségű programba, a nemzetközi Greenway (Zöldút) mozgalomba is bekapcsolódtunk a Sopron környékén megvalósítandó Három Táj Zöldút tervével, melynek közvetlen célja egy környezetbarát (gyalogos, kerékpáros, lovas) útvonalhálózat mentén a táj bemutatása. Ezzel végre szervesen összeköthető a Natúrpark és a Világörökség területe, élővé válhatnak az emberi, települések közti kapcsolatok és a hagyományok, erősödhet a Természettel együttműködő életforma, és baráti szálak fűződhetnek a határ túloldalához is.

Már most is vannak olyan ösvényeink, utcáink, útjaink, ahol az összeérő fák-bokrok lombalagútjában haladhatunk. Milyen élvezet ez tavaszi virágzaskor, nyári melegben, őszi gyümölcsérlelő színpompában, vagy akár télen is, hóban, zúzmarában! *(Lásd a fasorok szép példáit!)*

Tanuljunk együtt a hazai és távolabbi jó példákból, és legyünk mi példák mások számára – amihez kivételesek az adottságaink!

A nemzetközi együttműködés kapcsán láthattunk külföldi példákat is a Tájjal való együttműködésre.

A németországi Vachdorf például egy csöpp kis település a mi Őrségünkhöz hasonló dimbes-dombos tájban, ahol a ligetes legelőkön odavalósi fajta tehenek legelnek, a dombok derekától fölfelé ép erdők, az egy teherautónyi széles utak mentén gyümölcsfa és őshonos erdei fa sorok, a völgyben pedig messziről zöldellő dús galériaerdővel kísért patak, ami a településen át is kanyarogva, sekély medrében folyik, partján a vízre hajló nagy fűzek, működő kis vízimalom, a szabadon alakuló partra bárki lesétálhat, hogy a tiszta vízben úszkáló halakat figyelje... Mint a mesében... És mint mondjuk Kalotaszentkirályon! A gazdag nyugat, és a szerényen élő kelet hasonlatossága!

Vagy az első német nemzeti park, a Bajor-erdő hatalmas, Csehországgal közös területe, ahol a Görbehalom méretű kis üdülótépeken épp egy családra méretezett faházak, falaik mellé rakásolt téli tűzifával, ereszük alatt esővízgyűjtőkkel, szépen gondozott (de nem hivalkodó) kertekkel, itt is két ugrásnyi széles (de jó minőségű) utakkal. Sehol nem látni villanyoszlopokat, drótokat, az út menti erdő fáit kézzel, gondos mérlegelés után nyesik vissza, mindenütt élősövények, természetes erecskék, és a Természet őserőire bízott őserdő hatalmas fáit. (Ha kidőlnek is, inkább a gyalogösvényt kanyarítják, mint hogy elvigyék az odvas, lassan korhadó törzseket.

És a már sokak által átélt Plitvicei-tavak csodája! Ahol az ember nagy mesterségbeli tudással, finom érzékkel annyit és úgy tett hozzá a természet ajándékaihoz, hogy szerelmetes lebegéssel, egymásnak örülve erősödhet Ember és a Táj! Bodzavirágzaskor megélhetjük itt a földi Paradicsomot, ahol a Fekete és a Fehér folyó zuhatagok és tavak során át a Koronában egyesül.

Hamarosan megújul Természetvédelmi Törvényünk, és belekerül például a nyugaton már közismert „fényszennyezés” is! Persze itt nem az Isteni Szikráról, vagy szemünk fényéről van szó, hanem az éjszaka sötétjét megzavaró vakító lámpákról. Mert már a tudósok is kimutatták, hogy éjszaka jobb, ha csak a csillagok és a Hold világítanak, ehhez szokott hozzá a szervezetünk, és társaink, a növények, állatok is a fény változásaihoz igazítják életritmusukat, amit megzavar az állandó éjjeli kivilágítás.

Már csak energiatakarékosságból is fontos lenne, hogy csak akkor, annyira és oda világítsunk, ahová feltétlenül szükséges! (Kírvó példa az „égbekiáltó”, vércsüket, baglyokat, denevéreket riasztó reflektorozás tornyaink körül!)

Nézzük meg újra, milyen szépen világlik a csillagos Ég, és hogyan változik a Hold ezüstös tüköre! Még a Zselicben jól lehet látni a Tejutat is, ezért ott nemzetközileg elismert „Csillagos ég rezervátum” létesült! Fordítsuk lefelé lámpáinkat, és emeljük Égre a tekintetünket! Fogadjuk be a Fényt!

Élő értékeink

Hogyan járunk jobban: ha kemény köveket, aszfaltot koptatunk, vagy puha fűben lépdelünk?

Amikor a Lóver körút járdája új volt, még évekig növekvő púpok jelezték a földből feltörő fűcsomók hatalmas életerejét. Amikor a Deák téren kivágták a nagy jegenyesor egy részét, a földből a kavics és a kockakövek közt a gyökerek mentén sok-sok kis nyár-sarj tört elő. Csodával határos az is, ahogy a Kossuth utca kerítéslábazatainak mészkövéből – a vasrácsokon lefolyó esővíztől vájt mélyedésekben – apró növénykéek bújnak elő, másutt mohák és zuzmók zöldítik a követ.

Amikor valaki élő sövény helyett nagy betonfalat kerít maga köré, gyakran megesik, hogy a telekhatáron volt bokrok újból előjönnek, és fölemelik a falat. A kivágott erdei, parki, utcai fák és bokrok is sokszor újra hajtanak, néha még sűrűbben és erőteljesebben, mint azelőtt. Van olyan ember, aki azt mondja erre: kár! Mármint hogy a növények kárt okoznak neki.

Miért? Mi érték? A fű-púpokra terített aszfalt, a vastag kavicstakaró, a határokat jelző kőfalak értékesebbek, mint a természetes életerő? Az életerőnek nincs ára. Csak árad ránk, belénk számolatlanul.

A mérték bennünk van, és mindenkiben ugyanaz. Így az érték is ugyanaz mindenkinek: az Egészség, és minden, ami afelé mutat.

A Táj, a Természet védelme az Egészségünk védelme, és ez közös ügyünk!

Aki lelkiismeretere hallgat, nem árt a Tájnak, aki meg nem, annak úgyis hiábavaló minden jogszabály. Aki szándékosan ártani akar, az leginkább magának árt, ha bántja élő társait, ha rontja a békés egységet!

Senki ne higgye, hogy végleg elpusztíthat bármit is: mindenütt az van, ami éppen lehet! És ha most eltűnik valami, visszajön majd később, ha máshogy nem, nélkülünk – bár jobban örül, ha segítünk neki!

Igazából az idő az, ami kihagyhatatlan és megfizethetetlen. Mert türelmesen várva lehet nagy fánk, szép rétünk, sőt erdőnk is. A türelem csúcsa a hagyományos magyar kert, ahol évszázadokig alakítja az ember az egyre tökéletesebb harmóniát.

Ezért e kis gyűjteményben a mérték az életerő és az összhang. Vannak persze különleges, ritka növényeink, állataink, helyeink is, de ha csak őket védjük, eltűnnek a mindennapi értékeink, az egyszerű lakótársaink és hétköznapi felüdülőhelyeink.

Sok kistelepülés egyetlen természeti értéke egy-egy fasor, vagy nagy fa, mégis nagy becsben van ott. Sopron bővelkedik ilyenekben, csak észre kell vennünk őket, és szeretőn vigyáznunk rájuk!

Erdők

Kezdetben volt az Erdő, minden éltető erő forrása és eredője. Az Ember kért a Természet magasfokából, az erdőből, és megalkotta belőle a Kertet, hozzátevé magából a lehető legjobbat, a szeretetet.

(Ez volt minden hagyományos kertség, így a Lőverek története is!)

Erdő és közkert együtt lehetne az igazi Parkerdő! Nem is a padok és más berendezések miatt – melyeket nehéz a természetes közegbe illeszteni –, hanem a jelentős, életerőt sugárzó helyek köztudatba emelésének, és emberi jóérzéssel, szeretettel való gondozásának köszönhetően. *(Lásd a Táj-Háromságról szóló Borostyán Füzetet!)*

Sopron műemlékei mellett a várost körülölelő erdeiről híres. A város óriási terjeszkedése ellenére még most is a legnagyobb tere az erdőnek van itt. Ezért is lett tanulmányi erdőgazdaság a soproni, az erdészképzés országos központjához kötődve, hogy élő példán nevelkedjen az erdőszerető ifjúság!

Bizonyára minden soproni járt már ciklámenvirágzáskor, vagy gesztenyeéréskor a Dalos-hegy környékén, gyönyörködött a Károly-kilátó körpanorámájában, vagy sétált legalább a Lőverekbe benyúló városi parkerdőben.

Az idelátogatók is valószínűleg hallottak a „soproni fenyvesek”-ről, melyeket alig 130 éve Muck Endre kezdett telepíteni ide. Az örökzöldeknek nem kedvező körülmények miatt sokhelyütt ki is száradtak, és kivágták őket. Az erdőtalajért kár, az egyöntetű fenyvesekért kevésbé: az őshonos elegyes lomberdők szebbek, változatosabbak, egészségesebbek, és sokkal több életnek adnak otthont.

A **Soproni-hegység** összefüggő erdeje 1977 óta a Soproni Tájvédelmi Körzet részeként országosan védett, akárcsak a kissé keletebbre, a Fertő-menti dombságon elterülő, és ma a Fertő-Hanság Nemzeti Parkhoz tartozó **Szárhalmi-erdő** nagyobb része. A fokozottan védett területek kivételével parkerdőként elsősorban közjóléti célokat szolgálnak. (A lőveri buszfordulótól induló „Ciklámen” tanösvény színes táblákkal mutatja be az erdő élővilágát, a hosszú hálózattá szövőődő jelzett turistautak, szíverősítő és tornapálya mentén számos forrás, pihenők és kilátók várják az erdőjárókat, de bőven van itt nyugodt, csendes erőgyűjtő-meditáló hely is.

A soproni önkormányzat tulajdonában lévő **Városi erdő** is a tájvédelmi körzet része, de igazi különlegességet jelent a Lőverek kertes lakóövezete és az üdülők között a megszokottnál természetesebb, változatosabb, idősebb fákat és sűrű újulatot tartalmazó foltjaival, üde élőhelyeivel.

Egyesületünk 2003-tól együttműködik a várossal a kezelésében, bemutatásában, a Pro Silva Hungaria és a Palocsa egyesület elveit alkalmazva.

A szárhalmihoz hasonló, szárazabb cseres-tölgyesekkel és üde gyertyános-tölgyesekkel találkozhatunk a már Kaán Károly által 1931-ben is védelemre javasolt, jelenleg Natura 2000 hálózatba tartozó **Dudlesz-erdő**ben is. A „dudások erdeje” hosszú elzártágában sok varázslatos részletet, különlegességet megőrzött az osztrák határ mellett, ezért lett a természetbarátok zárandokhelye.

A Sopron-Balf országút két oldalán a Szárhalom szerves folytatását képező változatos erdő, illetve a völgyben keskeny, régi gyümölcsösök maradványait őrző rétsáv húzódik, a **Potzmann-dűlő** és a **Balfi-parkerdő**. Szintén védelmet érdemelnek dús gyepek és cserjeszintjük, különleges vadgyümölcsök (barkóca berkenye, mogyorós hólyagfa, húsos som, madárcseresznye és csepleszmegegy), másutt ritka növényeik (pl a gyógyító medvehagyma) és gombáik miatt. A közeli kertek, szőlők között ez a békés menedékhelye számos állatnak is. Bár a Potzmann ördögöt is jelent, ez a szép erdő címerpajzsot tartó angyal formáz – már csak ezért is vigyáznunk kell rá! *(Az erdőkről részletesebben lásd a Táj-Háromságról szóló és az Útmutató a természetes erdőért című Borostyán Füzetet!)*

Fás legelők

A Sopronba látogató jól teszi, ha Harka környékén is eltölt legalább egy napot. A messziről jött nem is sejtheti, de a soproniak jól tudják, hogy a dombhajlatok és a városi erdő takarásában egyedülálló világ tárul elénk. Mindjárt a harkai országút mellett nyugalmat árasztó évszázados tölgyek borítanak árnyék-szigeteket a birkalegelő fölé. A sajátos élőviláguk miatt világszerte megbecsült fás legelők védelmére a WWF is külön programot indított. Soproni ritkaságunkat az önkormányzat 1995-ben védetté nyilvánította. A **Harkai plató** teljes területének megőrzése már csak tájképi értéke miatt is kiemelt feladat, de jó példája a külterjes állattartással megoldott aktív természetvédelemnek is. (Országos védelemre beterjesztve évek óta várja jó sorsát.)

A hatalmas rét szelíden sokszínű: a Szívszanatórium felől csörgedező Szív-ér és a nádolt közepén eredő Gida-patak mentén egészen Harka első házáig keskeny fás-bokros liget díszlett hermelinekkel (2007. tavaszán mederrendezés címén – rövid megtorpanás és helyszíni egyeztetés után – mégis kiirtották! Reméljük, ezután kisvizeink is élhetik majd saját életüket!)

A réten itt-ott tocsogós foltok, rengeteg csipkebokor, galagonya, kökény és más gyógynövények, a szélek felől gyorsan erdősülő területek. (Még a „kilátópad” is eltűnt pár év alatt a fiatalosban!) A kemping melletti magasabb részen régi gyümölcsösök sarjai és magoncai, a Brand-major mellett erdős lovaspálya, Harka felé már szőlők, a széles völgyben pedig újonnan töltött tó... Jó itt egy kicsit barangolni!

Nyugatra, az erdők szélén, ott, ahol a Kecske-patak a hegyvidéki erdőket elhagyja, gyakorló- és lőtér található. Az egykori hangos kiképzések színhelye körül szivárgó vizektől üde tarka réten óriási galagonyák táncolnak a Természet örök ritmusára.

Ha a Bécsi-dombon járunk, érdemes elsétálni az erdős vonulat keleti lábához: a korábbi uradalmak emlékét őrző **Sopron-puszt**a közelében évszázados fákkal tarkított virághímes sztyeprét-folthoz.

Virágzó láprétek

Egy igazi réten annyi sok a virág, hogy lépni gólyalábon is alig lehetne, ezért ne hagyjuk ott letaposott nyomunkat ezeken az érzékeny, süppedékeny helyeken! Csodáljuk inkább messziről ezeket a különleges életközösségeket, és vigyázzunk tápláló vizeik tisztaságára, utánpótlására!

A Soproni-medence árterületein több nagyobb láprét máig is fennmaradt.

A társaihoz hasonlóan „szabályozott” (egyenésített és kimélyített) medrű **Liget-patak** mentén a Sopron-Ágfalva országút mellett, éppen a két település határán még látható egy ritka, védett fajokban igen gazdag, jó vízellátású láprét-együttes, a Löwerwiese. (Az országút déli oldalán, a Vadrózsaszeren magasabb fekvésű, de szintén értékes növényzetű rét díszlik – a cserjésedést megakadályozó kaszálás előtt.)

Északabbra, a kertesi határ mellett, az Ikva öntésén alakult ki az ürgékről elnevezett **Zieselwiesen**. 2008-as – sajnos nem példátlan – szinte teljes felszántása előtt mélyebb helyein szép kékperjés kiszáradó láprét, a magasabb, kevésbé nedves területen vöröscsenkeszes rét volt – és lehet megint, de ez hosszú időbe telik, még ha segítjük is. A terület szintén országos illetve részben helyi védelem alatt áll, ritkaságai a messze környéken csak itt élő réti iszalag, a sokáig kipusztultnak hitt kornistárnics, az országosan is aktuálisan veszélyeztetett magyar lednek, a prémes tárnicska, a szibériai nőszirm, a széleslevelű ujjaskosbor és a lápi nyúl farkfű.

A Jereván lakótelep közvetlen szomszédságában, az **Ikva és a Sós-patak között**, az első hazai ivóvízrendszer kútjai fölött („Somfalvi galéria”) szemet gyönyörködtető üde, virágos kaszálórét húzódik. Tájképi értéke, oxigéntermelése mellett a lakótelepiek kedvelt sétálóhelyeként is védelmet, esetleg óvatos parkosítást érdemelne újabb bevásárlócentrum és aszfaltutak helyett. (Vasúton túli déli sarkát időközben kiskertések kapták meg.)

Átlépve a várost kelet felől szegélyező dombsort, a Nemes-kút közelében eredő, tavak sorát tápláló ér, és a margitbányai határnál eredő Rákos-patak által kialakított Kőhidai-medencébe jutunk. Itt, a mai **Nagy-Tómalom** és Kőhida környékén (illetve részben az újabb lakótelepek helyén) egykor hatalmas, a jégkorszak óta fennmaradt láp terült el.

Északnyugat-Dunántúlnak ez a páratlan természeti gyöngyszeme eredetileg a Szárhalmi-erdő alatt egészen a Nemeskútig, a Rákos-patak mellett pedig a mai Piusz-pusztá fölé elnyúlt, és számtalan botanikai értéket rejtett. A vadvizországot azonban a hatvanas évek elején „megregulázták”: a patakokat szabályozták, a területet csatornázták, és vízkiemelő kutakat telepítettek rá. Részben felszántották, részben nemesnyár és -fűz telepeket hoztak rajta létre, a környező dombokat kiparcellázták, és még az egyedül megmaradt **kis-tómalmi láprétet** is rendszeresen égették, legeltették. Ez utóbbi maradvány egyébként kezdettől fokozott védelem alatt áll, de ez bizony kevés: az egyre szaporodó kiskertek szorításában. Üde színfolt itt a Tuba Jenő mentős Castanea tagunk által gondozott, nagy fűzfák alatt tarkálló „méhlegelő”, ahol több forrás is fakad.

Egy egészen kis lápmaradvány azért Kőhida fölött is fennmaradt, az elhagyott halastavakat is visszahódította a nádas –még meg tudnánk a folyamatot fordítani, ha a terület visszakapná éltető talajvizét, amit most a mohón pazarló Sopron szív el.

Ettől függetlenül a dombok lábánál meghúzódó, a Sopron-Fertőrákos kerékpárútról is látható két tó gyönyörű; a nagyobbik nyáron kitűnő természetes (nyolcvan éve még kristálytiszt!) vizű fürdőhely, ahonnan rövid sétával betekintheünk a Szárhalmi-erdőbe, vagy fölmeheünk a remek panorámát nyújtó Kecske-hegyi kilátóhoz is, ahol már a következő rétkülönlegességeket találjuk.

Száraz sztyeprétek

A Soproni-hegység alpesi jellegű erdeivel átellenben, a város túloldalán, a nagyrészt lajta-mész-kőből kialakult, száraz-meleg dombok tetején az erdőben – ahol a sekély talajon más már nem él – kisebb-nagyobb sztyeprét foltok bújnak meg. Ezek a rétek hihetetlen változatosságukkal, minden évszakban szemet gyönyörködtető virágaikkal (pl. kora tavaszi kőöröcsin- és hérics-virágzásukkal, nyár eleji orchideáikkal, sárga és kék lentengerűkkel, őszirózsáikkal) a természet igazi gyöngyszemei. Ugyanakkor meglehetősen törékenyek is: ne tapossunk rájuk, és hagyjuk meg virágaikat!

A **szárhalmi dombok** országosan védett – sőt részben fokozottan védett – rétjei a legismertebbek, pedig Sopron közelében több hasonlóan értékes, nagyobb kiterjedésű folttal is találkozhatunk.

Itt van mindjárt a várossal szinte összeforrt **Bécsi-domb**. Apáink még amfiteátrumáról, ligetes kis útjairól, Hubertusz-lakáról ismerték ezt a közkedvelt sétálóhelyet, ma már – úgy látszik – a bécsi út mellett szaporodó panziókat, lakóházakat, és a nyári bobbályát is meg kell szoknunk.

Sok egyéb védett vadvirág mellett hazánkban csak itt él például a szívlevelű gubóvirág kis telepe. Ennek élőhelyét – a helyi természetvédelem szép példajaként – az önkormányzat már többször is (!) védetté nyilvánította. Ez a védelem bizony ráférne a teljes dombtető sztyeprétjeire, és a dombláb – a természetes fejlődés irányát és erejét szépen mutató – erdősődő részére is. Kicsit északabbra, a **Dudlesz-erdőben** még szinte érintetlen rétecskékre bukkanhatunk. Az uralkodó északnyugati szelek révén a Bécsi-domb a nehéz levegőjű belváros éltető „tüdeje”!

Ha Sopron városát keleti irányból, Balf felől közelítjük meg, és balfelől a kertek és a **Pihenőkereszt** között fölkapaszkodunk a Rastkreuz dülő telepített feketefenyvesek védelmében meghúzódó dombtetőjére, a szép koronájú hársak közt virító százféle különleges vadvirág és a rajtuk élő ritka pillangók élménye mellett az egész soproni tájra széttelkinthetünk. A város fölött őrködő Szent Mihály templom, a szélmalmos Sopron, a távoli Rozália-bóbita mögötti Schneeberg, a lágyidomú Soproni-hegység, a Harkai-kúp és egy kicsit a Fertő víztükre látszik innen. Az új lakótelep közelében még nagyobb érték ez a varázsdomb! Óriási kár lenne autópályává alakítani!

A domb városi lábánál, az országút magaspontján az egyedülálló műemlék Pihenőkeresztnél is pihenjünk le a régi gyalogos-lovasszekeres szőlősgazdákhoz, és a vonuló madárcákhöz hasonlóan! Felejthetetlen élmény!

A szigorúan katonás határzár-korszak emlékét őrzi a Tómalomra vezető kerékpárút menti ú.n. **D gyakorlóter**. A korábban határőr lőtéreként is használt területen – részben éppen a folyamatos koptatás révén – száraz gyep állandósult, mely a ma már védett ürgéknek is otthona, így ez a Szárhalmi-erdő ragadozó-madarainak egyik táplálkozóhelye.

Hagyományos kertek

Régi hagyománya van Sopron környékén a kertkultúrának. Szép példákat látunk még a Lőverekben a Felsőörház köz, Galagonya köz, Felsőlőver út, Hársfa sor körüli nyeregben, a Sörházdombi út, Hegyhát út, Honvéd út, a Lánzséri és Szent Margit út és természetesen a Villa sor mentén. Bánfalván a Gesztenyés körút, az Avar utca és a Várhely utca domboldalain, Brennbergben az erdővel határos lankákon, a Virágvölgyben pedig az Asszonyvásár dülő körül maradtak meg hagyományosan természetkímélő módon gondozott, szépséges kertek. Nagy öröm hasonló

kezdemenyezéseket látni az új kiskertes részeken is, bár ott az önálló egységként működő kertet nehéz megvalósítani a kis telekméretok miatt.

Környékünk jó példái, az ágfalvi Ház-hegy, Gyógy-rétek, Arbesz-rét és az erdő menti sáv gyümölcsösei igazi ritkaságok, a természetes gyepszint különleges növényekkel van teli, az idős, terebélyes gyümölcsfák ízes régi fajták képviselői. *(Lásd Ágfalva természeti értékeinél!)*

Igen, ez is hatalmas érték: a **hagyományos gyümölcsfajták** változatos, egészséges, sokféleképp felhasználható táplálékot adnak tavasztól télig, erőteljes fájuk és tartós gyümölcsük kiválóan alkalmasak a biogazdálkodásra. A Castanea Gyümölcsprogramja éppen ezek megismerését, szaporítását, bemutatását tűzte ki célul, és a Lippai Kertészeti Szakiskolával (ahol a változatos gyakorlókertben **védendő fajtagyűjtemény** is van!), más hazai gyümölcsészekkel és osztrák partnereinkkel együttműködve évek óta ezen dolgozunk.

Újraéledőben van a családi faültetések hagyománya is: születésekor fiúnak körtét, leánynak almát, egybekelő ifjú párnak cseresznyét ültet a család, amiben ezentúl szeretnénk segíteni.

Külön figyelmet érdemelnek a Sopron környéki **szelidgesztenyések** (Lőverek, Fáber-rét, Ágfalvi-gerinc), annál is inkább, mert a szelidgesztenyeről elnevezett egyesületünk szakértője, Dr. Varga Mária Dr. Szabó Ilona egyetemi tanárral biztató sikereket ért el a „kéregrák” gyógyításában, így az egészségesen maradt, vagy gyógyult fák **génbankként** is óriási jelentőségűek. (Pl. a Fenyves sor 10. üdülő 1 hektáros védett gyümölcsös-gesztenyése, vagy a bánfalvi Pálos kolostorkert fái, köztük a legnagyobb Sopron környéki szelidgesztenyével.)

A **Soproni Történelmi Borvidék** is megérdemli, hogy sajátos értékként bányjunk vele, hiszen a poncichterek „babtermesztő” szőlőművelésének és nyelvének emlékei csak itt lelhetők fel a világban! Egyre több szőlész tér át a természettel együttműködő gazdálkodásra, ami fontos a termőerő és az egészség megtartásában, és elengedhetetlen a Világörökség megőrzéséhez.

Parkok, ligetek, mezsgyék, fasorok

A művészen felfokozott, közösséget szolgáló kertek az épített környezet szerves részei. (Épp ezek teszik éppé a különben sivár városi utcákat, tereket!) Milyen jó, hogy sűrű szövetű városunkban is hagytak eleink kisebb-nagyobb közkerteket, ahol a kelő-nyugvó napot köszöntő madarak közt a fénnel játszva égre néző kisbabák, bújócskázó és erejüket próbáló gyerkőcök, a szerelmesek, a délben árnyékot kereső felnőttek, és a megfáradtak is akár naponta felüdülhetnek természetes élményeiktől!

A jó parkból a szépen elrendezett növényzet mellett az élő-éltető víz sem hiányozhat, és van benne csendes béke, tágasan szabad rét is.

Prágában még gyümölcsös, igazi Édenkertre is van példa a belvárosban – ami itt is megvalósítható!

A sok apró sarok, teresedés, a várfal mente, a Várkerület és a Fő tér is gyönyörű lenne parkként, és bizonyára szeretnének parkokat az új „lakóparkokban” lakók is.

Temetőink, intézményeink kertjei, de még a gyárudvarok, üzleti negyedek is lehetnek szépek egy kis gondoskodással – ahogy a példák mutatják.

Kiemelkedően fontosak az óvodák kertjei és az iskolaudvarok, ahol a gyerekek egészséges testtel-lélekkel válhatnak természetszerető felnőtte!

(A mainál sokkal több óvoda volt a városban; a Halász utcai kisóvodát is elvették a gyerekektől, a Kuruc-dombi óvodát viszont nem szabad feláldozni! Kell a növényekkel teli kert az új generációknak a szabad mozgásra, elbújásra, játékra is, ahol még kertészkedni is lehet!)

Események, emberek tiszteletére ültetett facsoportjaink, ligeteink a legszebb emlékművek.

Szent ligetünk a hársfa-hármassal jelzett Kolostor-rét tetején különös érték!

A mezőgazdasági területeket, utakat szegélyező mezsgyék és fasorok nemcsak a tájképnek, hanem a gazdáknak, utazóknak és egy sor állatnak is javára válnak, hiszen szélfogók, árnyalók, élőhelyet adnak.

Minél változatosabb egy táj, annál élettelebb lehet, s ha mindenhová „zöld utakon”, fasorok között juthatunk el, gyalogolni, kerekezni is nagyobb kedvvel indulunk. Ma is felismerhetők az egykori országutak a dió, szederfa és más gyümölcs-sorairól, például a Lépesfalva, Somfalva, Kertes, Szentmargitbánya, Harka felé vezető ideális kerékpárutakban. Ez is hatalmas érték, amit használnunk, bővítenünk kell!

Az 1996. évi LIII. természetvédelmi törvény által eleve („ex lege”) védelem alatt áll minden forrás, láp, barlang, víznyelő, szikes tó, kunhalom és földvár – így a Sopron környékiek is!

Ajánljuk a törvény teljes szövegének áttanulmányozását is, mert pl. ilyen előírásokat találunk benne: 16§(5): „A vízfolyások és tavak természetes és természetközeli állapotú partjait – a vizes élőhelyek védelme érdekében – meg kell őrizni. A vízépítési munkálatok során a természetkimélő megoldásokat kell előnyben részesíteni.” 6§(2): „A tájhasznosítás és a természeti értékek felhasználása során meg kell őrizni a tájak természetes és természetközeli állapotát, továbbá gondoskodni kell a tájak esztétikai adottságait és a jellegét meghatározó természeti értékek, természeti rendszerek és az egyedi tájértékek fennmaradásáról.” és 8§(1) „A vadon élő szervezetek, továbbá ezek állományai, életközösségei megőrzését élőhelyük védelmével együtt kell biztosítani.”

Olvasás közben képzeljük el, hogy mindez már meg is valósult, és szép Hazánk világra szóló példát mutat értékeink megbecsülésében, a Táj szeretetében! Addig is nézzük a mai helyzetet:

Példák

Akár egy város is lehet élő, ha nagy szeretettel minden helyet, amit nem kell feltétlenül leburkolni, zöldfelületnek hagyunk meg, és ha elfér, fát, bokrot is ültetünk bele. Jó példák vannak erre más városokban is, de a következők azt bizonyítják, hogy Sopron is lehet még „zöld város”, ahol az utcán is madár szól, növények zöldellnek, tiszta a levegő!

A Lőverekben

Az elnevezés eredetén – sőt írásmódján is – sok vita folyt, míg végül 2006-ban a helyi hagyomány győzött, a soproniak által Lővereknek mondott egyedülálló tájék hímevét aligha vitatja bárki is.

A több mint 200 éve kezdődött erdőhódítási folyamat gazdag gyümölcsös kertek kialakulásához vezetett, majd a kerti lakok után az 1860-as évektől kisebb-nagyobb nyaralók jelentek meg az árnyas domboldalakon, a fák között megbújva.

101féle növényből álló jellegzetes élősvények kísérik a keskeny kaptatós, és a szélesebb lankásan kanyargó utakat, de az alacsonyra nyírt puszpáng (buxus) sövény is jellegzetes a kertek belső ösvényei mentén. Az erdeihez hasonló, hűvösebb klímának megfelelő sajátos gyümölcsfélék is elterjedtek itt, például a naspolya, házi berkenye, szelídgesztenye – ez utóbbi nagy, összefüggő gesztenyéseket is alkotva.

Az igazi lőver-tulajdonosok számára ma is természetes, hogy a fák alatt virágos gyeplő, a haszonnövényeken kívül erdei fák és cserjék élnek békés háborítatlanságban, a modern kertművelés motoros-vegyszeres terrorja nélkül. A csak gyalogosan járható utacskák (Felsőórház köz, a Galagonya köz és Zerge út felső szakasza, a Csalogány köz alsó része, a Lánzséri út és Szent Margit út alja, a Hegyhát út) itt is az utolsó menedékei a hagyományos kertkultúrának, ami gyökeresen (illetve gyökértelenül) átalakul, amint az útszélesítéssel megjelennek az autók... (Lásd a Virág völgybeli Asszonyvásár dülő tragikusan szomorú példáját!)

A százéves „villa-korszak” után megkezdődött a kertek városias beépítése, a növényzet rohamosan elszegényedett, a sövények helyén egyre több lett a téglakő-beton kerítés.

A város 1992-ben kezdeményezésünkre széleskörű megvitatás után rendeletet alkotott a Lőverek sajátos jellegének megőrzésére, melyet 2002-ben az építési szabályozás jóval szűkebb körű és enyhébb előírásaira cseréltek.

A 2002-ben városi megbízásból készült részletes felmérésünk is már sokhelyütt történelmi dokumentummá vált a védendő értékek eltűnése miatt...

A még épen maradt telkekre most kerülnek házak, de bízunk benne, hogy aztán bent lakva az új embereknek is hiányozni fog az élő kert, és ha szűkebb helyen is, de újra teremtik azt, amiért ideköltöztek!

Zettl-lőver (Hársfa sor 7.): A nevezetes Zettl család (*lásd Zettl-Langer gyűjtemény*) 1896 körül telepítette a formás villaépületté bővített ház köré a jókora, változatos parkot. (Azóta az eredeti telek egy részét más lakóépületekhez használták fel.) Fő értéke a sok egzóta fa (sárgafa, mamutfenyő, cédrusok) és erdeink természetes „tanúfái” (tölgyek, hársak, kőrisek, juharok) együttese. A népes denevérkolónia a felújításkor elhagyta a padlást, de az épület azóta helyi védelem alatt áll, és kertje – bár cserjeszintjét erősen megritkították – szintén megérdemli a védelmet.

Frankenburg-lőver (Lánzséri út 1.): Frankenburg Adolf, az Életképek derűs szerkesztője, a Soproni Irodalmi és Művészeti Kör alapítója volt az első merész városi, aki 1871-ben a Lőverek aljában állandó lakásul szolgáló házba költözött (a későbbi alsó őrháztól nem messze). A tipikus lőveri épületen nyomon követhető az egész Lőver-történet: a kis kerti lakból hogyan bővítették lakhatóvá, egészítették ki lakályos verandával észak felé, tették fűthetővé. Kertje eredeti lőver, ma már csaknem az egyetlen a maga nemében: öreg gyümölcsfák, díszfák és bokrok, sok virág gonddal elrendezve, sövények, madáretető és -itató, sziklakert, kővázák és kerek kút házikóval. Akár Lőver-múzeum is lehetne, bemutatva a jellegzetességek teljes skáláját! A ház állapota védettsége ellenére romlik, kerttel való együttesének aktív védelme az első-utolsó lőveri emlék megmentését jelentené!

Julianeum (Szent Margit út és Tulipán köz illetve Panoráma út sarka): A Töpler-lőverből lett mai Szent Margit Plébánia, és a mellé épült nyugdíjas pedagógus otthon (volt domonkosrendi konviktus) közös parkja részben különleges (pl. kaukázusi szárnyasdió), részben különlegesen szépen csoportosított, gondozott növényei révén léleknyugtató kis szigete az Alsó-Lővereknek. Oldalsövényében tulipánfa, teleksarkán óriás platán díszlik. Fa harangláb és faragott kapu egészíti ki a varázslatosan békés hangulatot. Ifjakat nevelő, és idős nevelőket boldogító hely ez, védeni érdemes!

Felső gyümölcsöskertje, és a meredek gyalogútra hajló élősövénye is különleges érték!

Az Egyetem Botanikus kertje

A kert részletes története az Egyetem honlapján olvasható, az 1897-98-ban épült Honvéd Főreáliskola parkját 1926-tól a Selmezbányáról átköltöztetett Bányászati és Erdészeti Főiskola fejlesztette tovább Fehér Dániel tervei szerint, majd több kertész és professzor irányításával.

Az alsó kert mintapéldája az egységben fejlődő parknak: csodálatos a telepítéskor megálmodott, ma is változó, de folyamatos összhang a kanyargós utak, füves tisztások, fák és bokrok, tavacsák között! Mély

megnyugvást, feltöltődést kínál a nagy hárs, a kis kőmedence és a szarvasos rét környéke.

A felső kert is nyújt élvezeteket a tudományos behatároltságon túlnövő rejtkehelyekkel, a sziklakert napfényes labirintusával, a gyógynövényekkel.

Hivatalosan természeti emlékek hívják pl. az egyes jelentős fákat, facsoportokat, amilyenek a következők is:

Hársfa sor: A soproni Lőverek meghódításának lendületében több, a dombokra vezető utat tettek kocsival is járhatóvá, és fasornyi csemetét ültettek két oldalukra a város lelkes polgárai. Ennek egyik ma is élő emléke az Almhoz vezető hársfa sor, 139 éve ültetett fáival. (Mára csak az Ibolya útig tartó szakasza maradt meg, az is sebezve, hiányosan.) Egyöntetűségének az egyetlen „véletlen” barkócafa adott különös hangsúlyt. Az újabb ültetések közül több szépen fejlődik!

Felsőlőver út: Az alsó szakasz hársfái 11 évvel fiatalabbak, mint a Hársfa soriak, és nagy szerencsájük, hogy eddig nem ütötte el őket a mindenhová benyomuló autóforgalom. A fasort nemrég kiegészítették. Az 54. szám alatti kertben két szép szál hársfa áll, és szépek az út menti sövényes kertek is.

Városligeti út: Gyönyörű öreg vadgesztenyefák és hársak meredek út menti sora egész a Lőver körútig. Bizony, itt még a szarvasbogár is megél! Alsó szakaszán a juharokat kivágták.

(A fasorok „hibája”, hogy egyszerre ültetik őket, szabályos rendben, ezért egyszerre is vénülnek meg a sóval, füsttel, rongálással, nyeséssel sokat nyúzott fák, azután hosszú évekig legfeljebb csenevész fácskákat támogató karók látszanak – holott folyamatos ültetéssel állandósulna a látvány.)

Liliomfa (Fenyves sor 8.): Hazánk legnagyobb – talán legöregebb – magnóliája ez az utcáról is megcsodálható, hatalmasan elágazó példány. Fűbe hajló, „lekönyöklő” ágai már gyökeret is eresztettek, besegítve az anyatőnek. Aránylag hamar, lombfakadás előtt virágzik.

„Útonálló” fák: A Csalogány köz törésénél és a Lánzséri úton ma is láthatók az útszélesítésnek áldozatul esett idős szelidgesztenyék tuskói. A Tölgyfa sor kellős közepén állott simafenyő úgy „került ide”, hogy derékban elvágták a régi lövereket (pl. a Becht-lővert is), és utcát nyitva „meglepték” ezt a különlegességet, mely aztán nyomtalanul eltűnt. A Deákkúti út uszodakerítése mentén – az erdő folytatásaként – szép növésű tölgyek, kőrisek is maradtak a parkoló kialakítás után. A Hegyhát út szegletében nagy lúcfenyő áll, a Panoráma út füves sávját több gyümölcsfa díszíti. A Lejtő utcára egy délceg tiszafa állt ki. A Sarudi út közepén áll még egy hajlott derekú tölgyfa, érdemes kikerülni, hogy mások is megnézdhessék! A Lőver körúton, a Vas Gereben utca sarki volt üdülő előtt a járdán ma már csak egy tölgyfa vár a buszra.

Az erdő hírnökei

A régmúlt erdős időkre is emlékeztetnek fák egy-egy löverben, hatalmas koronájukkal mutatva: egykor Ők voltak itt az uralkodók – persze más erdei fák népes táborában. Például legnagyobb hársfánk a Hegyhát út sarkán, a Honvéd út és a Villa sor háziberkenyői, a Károlymagaslati út hegyi juhara és különös kocsányos tölgye, a volt Medgyesi-Lőver (Csongor út 8/B) szép hársai és a volt Lőver (Maróni) szálló melletti kert hétágú hársa.

Patakmenték

Ártó ér, vagy sokat érő ártér?

A közelmúlt nagy esői megmutatják, milyen nemes méltóság, mekkora erő rejlik sokszor ki is száradó patakjainkban! Ez a malmokat hajtó, gyümölcsöző ártereket fenntartó vízerő csak akkor rombol, ha szűk helyre kényszerül. Ha az őt megillető teret megadjuk neki, csak javunkra válik! *(Lásd őseink ártéri gazdálkodását!)*

A „bennszülött” Rák-patak mentén

Az Urak asztalának Asztalfőjétől eredő, kalandosan hosszú „saját” patakunk kedvesen lágy, türelmes, túlon túl befogadó... Hideg vizű völgye a környék legszebb erdős tája volt a nagy tarvágások előtt. Faóriásai néhol még most is erre emlékeztetnek.

Hirtelen völgyet érő hegylábak mentén rétecskék virágzó szalagja kíséri, benne vízirigó borzong, fölötte ritka ragadozó madarak árnya suhan, páfrányok legyezik hiúságát, és apáink még emlékeznek a városi szakaszon ma már csak nevébe visszahúzódó lakóira, a rákokra is.

Fokozottan védett tó és rétek után a Brenneri-völgyben ér az **Erdei Iskola** (ma Doborjáni Ferencről elnevezve) épület-együtteséhez, melyet 1918-ban a Manninger család adományozott a város gyermekeinek, hogy itt, a mára óriássá nőtt platán és az erdő árnyékában jó levegőn cseperedjenek. Az új épületek mozgalmas, vidám színei köré lelkes kertész irányításával maguk a fiatal lakók telepítették a szép virágoskertet. Itt volt a patakon a legfelső malom – az iskolabővítés előtt bontották le.

A vízimalmok hosszú sora nagyrészt ma is áll (csak áll, mint érdekes épület, hiszen az utolsó a 20. század derekán szűnt meg „lapátolni”); a gyönyörű **Kárpáti-malom** (Erdei malom köz) például éppen csak erejét veszítette el, berendezése ma is a régi (és **kertjének megmaradt részét** is érdemes megcsodálni)!

A bánfalvi négy malom után jutunk el a **Fenyő tér 1. sz. elé**, ahol a régi malom kapuját két tekintélyes fa őrizte: balról egy hárs, jobbról egy fűz.

Az utóbbi is az iskola előtt állt két nagy, védett fűzfa sorsára jutott: egészségesen vágták ki őket, de 2006 őszén gyerekekkel ültettünk helyettük ötöt „pótlásként”, amiből egy szerencsésen túlélte a parkolóépítést. (Most új fasor növekszik a patak mellett.) Csodálkozhatunk azon is, hogy: az „iskolakertülő” vadgesztenyefák sora a kerítésen belüliekkel szemben elkerülte a szigorú ifjítást!

Deli nyárfasor vezet tovább az eltorlaszolt Dóczi Lajos utca malmához, vele szemben a **Siketek Intézetének** (Tóth Antal Iskola) szép kertjéből platánfák kandikálnak ki, az iskola mellett szép kis park (Cházár András tér).

Az **Erzsébet kert** (1898-ig Neuhof) 1763 óta mindig népszerű volt. Az első magyarországi közkert zajos népünnepélyeit, vendéglői dáridóit már csak néma fényképek őrzik, a kerti ének és zene hagyományát viszont fel lehetne élesíteni. Boldog nagyik és totyogó unokák, vetélkedő gyerekek, kocogók és elmélkedők minden évszakban szívesen látogatják a franciás ízű angol parkot. A parkot átszelő „új” Mártírok útja és a megszűnt Városi Kertészet lakóparkká, egyetemi épületegyüttessé alakítása lassan gyógyuló sebek, de a sokszínű park kárpótól ezekért is.

Nevezetes a középen álló mamutfenyő, de nagy hársfák, nyárok, platánok, kőrisek, tulipánfa, páfrányfenyő és egy X törzsű tölgy is díszeli e parknak.

Patakunk a cseppkőves vasúti hidak után eltűnik a mérnöki boltozat alatt, és a Deák tér felé veszi útját. Innen ágazott el egy mellékfolyás (a Rákóczi utca-Széchenyi tér-Papréti irányába) a Zsilip utca belső kertjein át.

A Csatai (Múzeum) utca sarkán ma óvodaként működő, egykor az evangélikus tanítóképzőhöz tartozó, mesés hangulatú magastetős ház áll.

A **Zsilip utcai óvoda kertje** erdész-feleségek családi „hozományaként” gazdagodott, szépült, s ma is tündöklően szép lenne gondozója keze nyomán, ha nem vetne rá árnyékot a valaha botanikus kert, majd játszótér helyén magasodó lakóház. (Hasonlóan szépek más óvodakertek is, ahová még nem erőltették be a gyep helyett a gumitéglát...)

A gödör-játszótér számtalan fája közül a formás **platán** járt legjobban, melyet az építők az 1995-ös védetté nyilvánítás miatt megkíméltek, s most a betonkolosszus zongora-állkapcsai közt mintha azon elmélkedne, vajon kényszeríthető-e a természet és város ilyen „összhangra”.

A modern szabvány-játszótérek elődei, mint ez is, igazi gyerekparadicsomok voltak mászható fáikkal, búvóhely-bokraikkal, fűillatú gurulóhelyeikkel, szánkóárkaikkal, s még gyümölcsök is teremtek itt! Áldott szép idők!

A **Múzeumkert** kőfala az utca túloldalán a felszámolt evangélikus temető sírfeliratai közé zárt sejtelmes kertet rejt: mintha pékek és ötvösök, gazdag kereskedők szelleme lengené be a mohos kőszobrok lakta „Garten”.

A napos oldal felé lépkedve a testes bükk és a páfrányfenyő között szökőkút romjai, s egy kis dombocska kőrisek rezgő árnyékában: szaleti helye, alatta a Rákóczi utcából idáig nyúló borpince!

Lándzsás kovácsoltvas kerítés vigyázza a múlt honát a **Deák tér** felől. A külső várfal nyomát követve e tér alatt folyik tovább a Rák-patak, melynek „szederfás” partján, kertek végében épült fel a pataklefedéssel együtt haladó házsor, így mire a térvégi impozáns Teológiához érünk (ma általános iskola), a házak egyre fiatalabbak lesznek, s végül már az 1930-as, sőt 60-as éveket idézik. A Deák tér időben is talán az ország leghosszabb tere, hiszen több mint száz évig tartott, míg teljesen kinyújtózott.

A „türelmes óriás” már több parkosítási hullámot átélt, szögletesre fagyott formáját a hetvenes években nyerte, majd a védelemből kikerülve a beépítést sem kerülhette el... (Bizzunk a Természet erejében, hogy újra széppé teszi kedves parkunkat!) Az egyre több háborús emlékmű és bús költőnk szobra jól megfér a sétálók csendjével, a bölcsődések, iskolások és egyetemisták élénk nyüzsgésével, hiszen a park sokat próbált fái, rejtekadó bokrai egyaránt kiegyeznek csatazajjal, lepkelebbenéssel.

A **volt Deák étterem védett fasora** a titokzatos Russ-villához vezet (fái alatt sok soproni barátság szövődött!), a végén Deák Ferenc szobra ül, és lassan beletörődik lefokozott helyzetébe. (A sarokház ormáról került ide.)

Akiknek a nyilvános jó kevés, behúzódnak házaik mögé, magánbirodalmukba – ahová kíváncsiskodón ágaskodva némi betekintést nyerhetünk a Múzeumkert, illetve a református templom udvara felől. Csepp kis csodák sorakoznak itt, dúskálva kerti örömekben! A 9. sz. udvarán nagy hársfa, a 13. sz. alatt százados somfa göcsörtös-táncoló ágai és buja örökzöldek közt almafa. A 24. sz. ház mögött hatalmas ezüsthársak, tiszafa, vérbükk.

Vagy odébb, a 45. (és Kisfaludy u. 6.) számú Esterházy-házak udvarán a féltve őrzött **Gagarin-park** sokféle díszcserjével, idős vadgesztenyefákkal. Amíg ki-ki tudja, melyik fát melyikük ültette-gondozta, biztosan nem fenyeget itt a rombolva építés veszélye!

A tér végén, az iskolák mögött kijutunk a Kőfaragó térre.

A **Washington park** 1932-ben, névadója születésének 200. évfordulójára létesült. Finom kis kerítés övezi az amerikai eredetű feketedió fákat, egyik sarkán Nepomuki Szent János kőszobra, a másikon a trafikból lett kis fagyizó. (A harmadikon hosszan illatozó virágos kőrís állt.) A járdák menti fasorral együtt enyhítő sziget ez a nagy forgalomban.

Innen – a benzinkút mögött – már látszik a **Szent István park**, városunk legifjabb nagy parkja (1962-ben tervezte Kirchlehner Endre) pompás kis és nagy tájképeivel, változatos növényzetével (sok ringlófával!).

Izgalmas, mégis harmonikus terepképzésével lendületes összhangban egyesül a templommal és a környező utcákkal. Ha időnk engedi, érdemes itt megvárni az alkonyt!

Az **Erzsébet Kórház parkja** – bár sokan nem szívesen megyünk oda – igazi gyógypark. Árnyat adó fasorok, szemvidítő virágok, zöld gyepek, sövények és díszbokrok, leghátul gyümölcsfák adják a szép régi és az új épületek testet-lelket építő környezetét, ahová örömmel ülnek ki a gyógyulók. A titokzatos kis kápolnáról az Ikvahídnál állt első ispotályunk védőszentje, Árpádházi Szent Erzsébet is eszünkbe juthat. Számos növénynevet kis tábla jelez Andrásy Péter városszépítő tanár jóvoltából.

Szent folyónk, az Ikva mentén

Férfiás patakunk neve szent vizet jelent. Egyik ága a Zsilip-árokban ered, majd országhatárként közös élővizünk osztrák szomszédainkkal. A határtól széles völgyében ma még kimélyítve és kiegyenesítve folyik a város felé, de eljött az ideje, hogy újra szabadon kanyaroghasson, fákat, bokrokat növelessen, réteket éltesen – ahogy azt más, szerencsés társai tehetik!

Befogadva a Liget-patakot, majd a Sós-patakot, az Űrge-malom után megkerüli a benzinkutat. Itt kezdődött a valamikori Nagyszoda, a felduzzasztott patak hosszúkás tava, távolabb a már beépített Kisuszoda, az Uszoda utca névadói. Ezekből az „elúszott” időkből maradt ránk **három természetes fűzfa**, melyekből kettő védett, s ma is áll a Fűzfa sor kavicsos parkolóhelyén, „lábfrissítő” élővízre várva. A patak túlsó partján, a focipálya mellett uralkodói termetű **szürkenyár**, **két platán** és diófák dacolnak a szélllel.

A tulajdonképpeni **Fűzfa sor** mai fasora nem túl idős, sokszor visszavágott egyedekből áll, de így is a természetes növényzetet idézi, ami elkelne a beépített kisuszoda mellett, és az **Ikva sor** jobboldalán is. A baloldal házsora előtt még sértetten „szomorkodik” a kilencből meghagyott hat fa, átsusogva a szemközti, majorba zárt vadgesztenyének.

Most rendszeresen nyírt növényzetű, de festőien kanyargós szakasz következik, követve a Várkerület „udvarának” falait. A festményekről ismert Festőház kis szigeten állt itt, a hirtelen éles kanyarban. A „Szél-Rózsa tér” házfalán tábla jelzi a Nagyszoda előtti idők árvízszintjeit. (Lóúsztató helye volt ez még jó hetven évvel ezelőtt!) Idelátszik a Bécsi utcára néző gyepháromszög három nagy fájával, és a Szent János templomkert lombjai.

A különös, kétoldalt beépített Ikvahíd (utca) után lassan kiérünk a Paprétre.

A **Papré**t patakpartját szép fák árnyalják, de érdekesek a túloldal erős téglafalai is. Maga a papréti park védett, platánjai már 137 éve az egykoron erre csörgedező Rák-patak ág nedvességét élvezik. Pechünkre a platánok ágvillaít meg a varjak szeretik – és ezt mi, emberek nehezen viseljük...

Az Ikva további szakaszán a patak nagy hajtókanyarját (Anger-rét) közparkként most is érdemes lenne a lakóteleppé változott „Apácakerthez” csatolni, mint patakunk mentén az egyetlen természetesnek mondható városi élőhelyet, ahol néha még kőcsagok is láthatók!

Ökológiai folyosóként a külterületi rétek és patakpartok is fontosak. Kiemelt helyként kellene kezelnünk a két soproni patak összefolyását az iparterület közepén!

Az élővízbe nem való szemetet 2007 tavaszán sok önkéntessel az Ikva teljes városi szakaszán kitakarítottuk, hogy megteremtsük az alapját az újjáélesztésnek, amihez legalább a szűk belvároson kívül hagyni, segíteni kellene a természetes mederalakulási folyamatokat, és az őshonos vízparti növényzet megtelepedését.

Temetőink

Az **Új Szent Mihály temetőben** novemberi zimankóban is melengető tűzszínű termésű galagonyafák, a felső rész idősebb fasorai, a nagy kereszt körüli liget, és az onnan feltáruuló tájkép ad reményt és vigaszt. (Kár, hogy a Storno út az erős déli falak dús befuttatását is eltörölte!)

A **Régi Szent Mihály temető** nagy fái (a templomszentély mellett álló kőrös, a Szent Jakab kápolna körüli fák, a bejáratnál magasodó óriási hársfa, a sírokra vagy közéjük ültetett örökzöldek kisebb kiegészítéssel igazán szép kertet adnának.

A Tómalmi úti **Zsidó temetőt** tíz éve bontották ki örökzöld borostyán-álmából.

Az **Evangélikus temető** Sopron gazdag múltját idézi: ősi polgárcsaládok síremlékeit találjuk itt egymás mellett, mégis sírkertszerűen. Rég ültetett tiszafák, más örökzöldek, juharok, kis sövények teszik kertté ezt a temetőt.

A telek fele még szántó volt, amikor a fákat már ide is elkezdték ültetni, hogy megfelelő időben kész, árnyat adó fasorok szegélyezzék az utakat.

A bejárat előtt **platánok** küzdenek az útszéli léttel, beljebb **emlékfák** csoportja, köztük 13 hárs az aradi vértanúkért. Arrébb még áll a díszes kőkapu, s a szántó közepén a kereszt.

Az Alm (Felső-Lőverek, Hársfa sor) és a Pálos templom (Bánfalva, Kolostor-hegy) felől is elérhető **Hósi temető** felső részéről nagyon hiányoznak a korábban sejtelmesen óvó sűrű erdei fák, de a bánfalvi temetőben így is meghatóan szép a mély völgykatlan teraszain némán sorakozó árnyas katonakeresztek, és a szemközt szabálytalan rendben megpihenő virágos polgári sírok csendes dialógusa.

Hasonlóan megragadó a **brennbergi erdei bányásztemető** kicsinyke ravatalozójával és a mellette vigyázó magányos tölgyóriással.

Balfon a dimbes-dombos bortermő táj tetején a fehér iránytűként égre mutató Szent Farkas (Miasszonyunk) erődtemplom a tövében fűben gubbasztó elárvult német sírkövekkel, s a falkörön belüli fényes magyarokkal már messziről kimagaslik a Fertő laposából. Meredek útja mellé fasor kívánczik. 2008-ban megújított csendes emlékhely is van itt: Szerb Antalé, és a munkaszolgálatosoké.

A város peremén

Hajlamos a helybéli is elfeledkezni a város pereméről, és az oda vezető forgalmas utakról. Pedig ha valaki elzarándokol mondjuk a Kossuth utcán át a Baross út felé, majd a Bánfalvi úton vissza, vagy a Táncsics utca végén továbbmegy egy darabig, vagy éppen a Győri úton baktat kifelé, nem törődve a sűrítő autókkal, meglepődik! Látnia kell, hogy az idő itt, a Tűztorony órájától nem is oly messze ugyanolyan sebesen múlt, mint a Belvárosban, s a fák is éppúgy megnőttek, mint kitüntetten őrzött-védett zsúfolt terecskéinken.

A **Kossuth utcán** mindjárt feltűnik a tágas sugárút-jelleg, a zöld házikó (nyilvános WC) melletti fák után a kovácsoltvas kerítések mögött zöldellő előkertek, és az itt-ott még meglévő díszes villák. Nem véletlen: ez volt az „állomásra vezető út”, a villamos is ezen csilingelt végig.

A kertek sok szépet tartogatnak: a **17. számú Haller villa** a Kultúra minisztériumi üdülője is volt, ma vendégház, 120 éves parkja tele külhoni érdekességekkel.

Szemközt a Kőlcsey út fasora és a Családsegítő Intézet öreg fás kertje, távolabb a **22. szám mögötti bölcsődéből lett óvoda** (ma lakóház) nagy kertjében imponáló méretű fák sora, köztük a legnagyobb mezei szil és a legnagyobb vérbükk a városban! (Az új garzonház miatt kicsit visszavágva.)

A két vasút közt elkanyarodva a **Baross úton** hamarosan ugyancsak meglepő méretű fákra bukkanunk újabb házak udvarán és garázsok között. Legtöbbjük vadgesztenye és platán (utóbbiak akkorák, mint a paprétiék!). Még a sörgyár előtt is találunk vaskos törzsű platánt és hiánytalan fasort. A vasút területén koros nyárfák sorakoznak.

Az **Ágfalvi út** elejének rövid szakaszán vadgesztenye-hárs sor, a **Bánfalvi út** gyárépületei, autószalonja előtt hársak, vadgesztenyék és égbe nyúló platánok vadonatúj épületek között! Még a Fenyő téri iskola hátfalát is védi egy sor vadgesztenye.

A város túloldalán a külső körforgalomnál a **Győri út** felhagyott darabját ma is hűen védelmezik a megtizedelt, de különlegesen szép virágú vadgesztenyefák, majd főleg hársak sorai közt haladhatunk Kópháza felé.

A jószimatú turista hamar rájön, hogy a városon kívül is utazhat helyi buszjáratral, ugyanis Görbehalom, Brennbeg, Ó- és Új-Hermes egykori bányásztelepüléseket, a Fertő-parti Balfot és a Tómalom körüli egyre növekvő lakó-üdülőtérületet (Kőhidával) hivatalos szálak fűzik Sopronhoz. (A valaha önálló Bánfalva mára szédítő ütemben ki- és beépülő kertvárossá vált...) Ezek a szálak is gyorsan átalakulhatnak Zöldúttá, ha fasorokat ültetünk az összekötő utak mentén!

Idilli béke honol az erdőövezte, gyümölcsös rétekkel béelt, németül daloló „fészkekben”: **Brennbeg** és környéke a bányazaj elűlte után mély álomba merült, és csak mostanában kezd magához térni. Csodálatos gyógyító-pihentető erő van benne, iskolája is igazi „zöld iskola” öreg almafákkal, erdőszéli gyeppel. Templomos főtere a Harangláb alatt nőtt gyönyörű ligetével világraszóló példája annak, hogyan alakulhat vissza természetessé egy nagy emberi beavatkozás után a Táj! **Itt még (már) sok család szerényen együtt él a Természettel, ami a legnagyobb érték!**

Érdemes betérni a meghagyott bükkös, gyertyános-tölgyes erdőbe, az „Égő Hegy” erdeinek hűvösébe: a faóriások templomában járva eláll a szavunk!

Balf hosszú völgy végében, dombokra heveredve gyönyörködik a végtelen türkiz, majd rőt-arany Fertő-táj panorámájában, miközben lábát jótékony fürdővízbe mártja. Csodaszép **szanatóriumparkja**, az ettől délre vasúti megállóig kúszó **hársfasora** („Allé”), és a gólyafészektől induló vízhozó ösvényről is felbukkanó templomdombja – a borvidék talán legszebb helyévé avatják ezt a kis falut. Régi házainak sora egész a **Savanyúkútig** vezet, melynek kénes vizét a fürdőépítő Wosinszkyék hosszú, öreg **fűzfására** is issza.

(Az ősi gyógyvíz kifolyója még a Castanea által 1995-ben felújított pihenőhely nádtető házikójában van, de lassan készül egy új, díszes kupola is, ahová magától biztosan nem folyik föl a víz...) Bízunk benne, hogy az eredeti gyógyforrás – a törvénynek megfelelően – szép környezetével együtt megmarad!

A **Tómalom** gátja ma már csak fürdőzőknek duzzaszt patakvizet (Az ősi tófűzér másik megmaradt szeme, a Kis-Tómalom, mintha csak a horgászoké lenne...) Az óriás nyárfák, fűzek és bokrosok eltüntetése, és a nagyszabású átalakítási tervek felbukkanása ellenére bízunk e ritka gyöngyszemek megmaradásában!

És még mennyi zuga volna ennek a városnak, ahová a mi kíváncsiságunk se tudott bekukkantani! Íme itt a lehetőség: **ki-ki javasolja védelemre féltett kincseit**, a reá bízott Természet-darabokat, hogy talán ezzel az utókor figyelmét se kerülje el: milyen szép is az egészséges, fás-virágos Sopron!

Felhasznált és ajánlott irodalom

Agócs József tanulmányai (Bevezetés a jóirodalomba I-II-III., Erdőéltetés)
Agócs J.-Hárs O.-Tímár G.: Sopron természeti értékei I-V. (Sopron, 1996)
és a Castanea Környezetvédelmi Egyesület felmérései:

Adatbázis a soproni Lőverek védendő természeti értékeiről (Sopron, 2001)

A soproni városi erdő természeti értékei (Sopron, 2003)

Andrásfalvy Bertalan művei az ősi magyar ártéri gazdálkodásról

Boronkai Pál: Sopron parkosításának története (Soproni Szemle 1969/2)

Borostyán Füzetek: Sopron környékének forrásai; 1. Éden ősi kertje – Élő környezetünk gyógyhatásai; 3. A Teremtés Koronái – Nagy és különleges fáink; 5. Táj-Háromságunk – Hazánk Nyugati Kapuja; 6. Útmutató a természetes erdőért; 9. Egészségünkre; 12-18. Élő Örökségünk sorozat folytatása (Ágfalva, Harka, Kópháza, Nagycenk, Fertőrákos, Fertőboz, Hidegség természeti értékei)

Firbás Oszkár: Száz éves a Zetli-lőver (Tanulmányok Csatkai Endre emlékére Soproni Múzeum, 1996)

Báder László: Öltöztessük fel a Földet! (Ekvilibrium, Budakeszi, 2006.)

Francé Rezső (Raoul H. Francé) magyarul is megjelent művei

Frank N.-Király G.-Tímár G.: Vörös lista (A hazai Laitaicum védett és veszélyeztetett edényes növényfajai, Sopron, 1998)

Kubinszky Mihály: A régi soproni Lőver (Zékány-Máthé Tatabánya, 2005)

Majer Antal: Sopron faóriásai (Soproni Szemle 1985/1)

Molnár Géza tanulmányai a vizek és az ember kapcsolatáról

Tímár Gábor: Vörös lista (A Soproni-hegység védett és veszélyeztetett edényes növényfajai, Sopron, 1996)

Varga Gábor: Sopron zöld katasztere I-II-III. melléklet (Sopron, 1993)

WWF Füzetek és kiadványok (lásd a WWF honlapon!)

Honlapcímek

Palocsa Egyesület Élő Környezetünk Helyreállításáért: www.palocsa.hu

Pro Silva Hungaria: www.prosilva.hu

Fertő-Hanság Nemzeti Park: fhn.p.nemzetipark.gov.hu

Észak-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség: edkvf.kvvm.hu

Vas Megyei MGSZH Erdészeti Igazgatóság (Erdőfelügyelet)

www.aesz.hu (Sopron környéke is oda tartozik!)

Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium: www.kvvm.hu

Természetvédelmi Hivatal: www.termeszetvedelem.hu

További címek, információk, tanácsok és irodalom a Castanea Környezetvédelmi Egyesület tanácsadó irodájában kaphatók.

Jogszabályok (Interneten olvashatók a [www.termeszetvedelem](http://www.termeszetvedelem.hu) illetve a www.sopron.hu címeken!)

- 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
- 1996. évi LIV. törvény az erdőkről és az erdők védelméről
- 1995. évi LIII. törvény a környezet védelméről
- 1995/LVII. törvény a vízgazdálkodásról
- 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről
- 275/2004. (X. 8.) kormányrendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- 45/2006. (XII. 8.) KvVM rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről
- 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól
- 33/1999. (XII. 8.) Sopron M. J. Város Önkormányzati rendelet a helyi jelentőségű természeti értékek védelméről
- 37/1992. (XII. 30.) Sopron Város Önkormányzati rendelet a Lőverek jellegvédelméről

Védelem alatt álló természeti értékek Sopronban

(ld. még a térképeket és a www.termeszetvedelem.hu honlapot!)

Megnevezés	Terület (ha)	Alapítás éve
Országosan védett területek		
Soproni Tájvédelmi Körzet (Soproni-hegység, Harkai-kúp)	4891	1977
Fertő-Hanság Nemzeti Park (a Szárhalmi-erdővel és a Kistóalmi lápréttel)	23730,9	1991
Soproni Botanikus Kert Természetvédelmi Terület	17,2	1978
Liget-patak menti Term. véd. terület	27,3	2006
Bécsi-dombi Term. véd. terület	7,85	2006
Ikva menti Term. véd. terület	18,04	2006
Európai Községi jelentőségű Natura 2000 területek		
Fertő-tó különleges madárvédelmi terület	8703,86	2006
Fertő-tó kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület	11315,9	2006
Fertőmelléki dombsor KjtT	2540,47	2006
Dudlesz-erdő KjtT	1092,66	2006
Soproni-hegység KjtT	5331,46	2006

**A 33/1999. (XII. 8.) Sopron Város Önkorm. rendelet
mellékletei szerint**

Helyi jelentőségű védett területek

Jel	Érték neve	Helye	Területe (ha)
T1	Erzsébet kert	Ady E. út, Rák-patak, Kossuth u., Tóth A. u.	5,4015
T2	Múzeumkert	Csatkai E. u., Deák tér	1,1259
T3	Papréti		0,8426
T4	Erdei malom kertje (<i>részben beépítették</i>)	Brennbergi út, Erdei malom köz eleje	1,0805 (0,7662)
T5	(Doborjáni F.) Erdei iskola	Brennbergi út	1,8544
T6	Szent Imre tér		0,1620
T7	Bécsi-domb (<i>országosan védett lett!</i>)		7,8512
T8	Harkai fás legelő	Harkai út mellett	64,6813
T9	Zieselwiesen (<i>országosan védett lett!</i>)	Ikva-parti határszélen	19,1711
T10	Löwerwiese (<i>országosan védett lett!</i>)	Ágfalvi út mellett	19,9699
T11	Deák tér*		
T12	Nep. Szt. János kápolna kertje	Villa sor 32.	
T13	Julianeum parkja	Szt. Margit út	0,1082
T14	Meteorológiai Állomás kertje	Kuruc-domb	0,9622
T15	Szent István park	Fapiac, Mikes K., Fraknói u.	1,6251
T16	Erzsébet Kórház parkja	Győri út 15.	8,5570
T17	Washingto park	Kőfaragó tér	0,7577
T18	Deák étterem udvara	Deák tér 27.	0,1096
T19	Volt nevelőotthon kertje**	Bécsi út 7.	0,4297
T20	Ikva part	papréti szakasz	0,7528
T21	Zetti-lőver	Hársfa sor 7.	0,6987
T22	Volt Haller villa kertje	Kossuth u. 17.	0,4342
T23	Zsilip utcai óvoda kertje	Zsilip u. 1	0,5120
T24	Balfi Szanatóriumpark	Fürdő sor	4,9776
T25	Üdülő gyümölcsös gesztenyése	Felső őrház köz 1. (<i>Fenyves sor 10.</i>)	0,9694

*A tér átépítése előtt az Önkormányzat kivette a parkot a védelem alól!

A következő táblázatban az 1999-ben védetté nyilvánított egyedek száma mellett zárójelben a 2008. júniusi egyedszám szerepel! A rendelet jövőre, 10 éves felülvizsgálata során remélhetőleg rendeződik, és aktuálissá válik az értékek listája.

Természeti emlékek

Jel	Érték neve	Helye	Egyedszáma
E1	"Gödör" épület platánja	Frankenburg út	1
E2	Füredi sétány platánjai	Ikva áruháza mellett	4
E3	Krisztustövis	Szt. Mihály u. tere	2
E4	Fűzek a Fűzfá soron	parkoló	2
E5	Fűzek a Fenyő téren	Rák-patak partja	2 <i>(kivágták őket!)</i>
E6	Balfi hársfásor	Fürdőkapolnától az erdőig	62 <i>(47)</i>
E7	Győri úti fásor	körforgalomnál	vadgesztenye 15 <i>(12)</i>
E8	Ev. temető előtti fák, Aradi vértanúk emlékfái	Balfi út	platán 8 <i>(7)</i> hárs 13 oszlóptölgy 3
E9	Fásor a Hársfa soron	alsó szakasz a Fenyves sorig	hárs 47 <i>(eredeti 22, fiatal 29)</i> barkóca 1 <i>(nincs)</i>
E10	Fásor a Felsőlőver úton	Lőver körüttől a Fenyves sorig	<i>(eredeti hárs 13, idős akác 1, fiatal hárs 9, fiatal cseresznye 5)</i>
E11	Hársfa a Hegyhát úton	Alsó zsák út sarka	1
E12	Fásor a Városligeti úton		vadgesztenye 27 <i>(25)</i> kislevelű hárs 3 hegyi juhar 4 <i>(nincs)</i>
E13	Fák és fasorok a Fenyő téri Általános iskola mellett	Patakpart ill. Fenyő tér és Bánfalvi út	fehér fűz 1 <i>(nincs!)</i> kislevelű hárs 1 vadgesztenye <i>(33)</i>
E14	Platán	Móricz Zs. u. 22.	1 <i>(kivágták!)</i>
E15	Volt óvodakert fái	Kossuth L. u. 22/A	vérbükk 1, mezei szil 1, vadgesztenye 6, nagylevelű hárs 2
E16	Fűzek az Ikva soron		törékeny fűz 9 <i>(6)</i>
E17	Káposztás u-i stadion fái	Ikva mellett	platán 3 <i>(2)</i> , szürkenyár 2 <i>(1)</i>
E18	Liliomfa	Fenyves sor 8.	1
E19	Berkenye	Csalogány köz 18.	2 <i>(1)</i>
E20	Vérbükk	Zrínyi u.46.	1
E21	Berkenye és duglász	Winkler út 5.	berkenye 1 <i>(fiatal pótlás)</i> duglász 1
E22	Berkenye	Honvéd út 32.	házi berkenye 1
E23	Berkenye	Villa sor 21/B	házi berkenye 1
E24	Tiszafák	Alsólőver u. 19.	2
E25	Siketek Int. udvara	Tóth Antal u. 1.	platán 2
E26	Platánok a Bánfalvi úton	Ágfalvi útig	7

A Tájért közösen

Kérjük az illetékeseket (megrendelőket, tervezőket, megvalósítókat), hogy a lég- és földvezetékekkel, burkolatszegélyekkel messzire kerüljék el a fákat, hogy se koronájuk, se törzsük, se gyökerük ne sérüljön a munkálatok alatt! (A fák is érző, élő lények, de nem tudnak menekülni!)

„A jóra nevelést már a bölcső előtt el kell kezdeni” – valljuk sokan, amihez a mai életforma mellett egészséges, szép, tágas bölcsőde-, óvoda-, iskolakertek és játszóterek kellenek! Reméljük, efelé változik városunk is!

A már védett értékeinknek is valós védelmet kívánunk, ami nem is több pénzt, hanem inkább több odafigyelést jelent, néhol a kezelési mód, a környezet kisebb átalakítását is szükségessé teszi. Ilyen pl. a városi fákat leginkább károsító erőteljes tavaszi nyesés, téli sózás megszüntetése, a levegő telefüstölésének leállítása (saját érdekünkben is!), a burkolatok vízáteresztőre cserélése (legalább a fák koronája alatt), az autók okozta talajtömörítés, törzs- és ágsérülések megakadályozása.

Nagy öröm, hogy az utóbbi években újra lendületesen szépülnek utcáink, tereink, új parkok, játszóterek születnek az Önkormányzatnak, a kertészeti részlegnek, főkertészünknek köszönhetően.

Az „Egészséges, Virágos Sopronért” mozgalom jegyében is egyre többen alakítják (újra) élővé környezetüket, és ismerkednek meg Horváth Sándor kertész kezdeményezésére, széles összefogással, a Castanea szervezésében havonta egy-egy jellegzetes soproni zöldterülettel! Hálásak lehetünk a séták vezetőinek is!

Közösségi faültetés

A Castanea Környezetvédelmi Egyesület minden évben faültetéssel ünnepli városunk évfordulóját. 2002-től 725+évente eggyel több őshonos csemetét ültettünk el Sopronban olyan közösségekkel, akik vállalják a növényekről való szeretetteljes gondoskodást.

Emellett szeretnénk, ha az ősi szokás szerint minden születő fiúnak körtét, minden leánynak almafát ültetnének szülei, s az ifjú párok cseresznyefát kapnának családjuktól!

Micsoda élmény az többszáz gyerekekkel egy délelőtt alatt körbeültetni egy lakótelepi játszótér, hogy élősvény övezze a családokat, vagy a patakpartra fűzfákat ültetni az eltűntek helyett!

Gyönyörűség látni az óvodásokat, amikor kezükben makka leguggolnak, hogy nagy tölgyfák teremője legyenek. Vagy beállni a körbe egy-egy kis csoporttal a frissen elültetett bokrok-fák körül, hogy énekünkkel segítsük meggyökeresedésüket. És évek múltán visszamenve látni: nem volt hiába!

A Táj-képekről

Képpoldal 1.

- 1 A Rák-patak mentén a rétekké szélesedő völgy virághímével gyönyörködteti az arra járókat. A táborhelyek mellett ez páratlan élmény kicsiknek, nagyoknak.
2. Bánfalva önálló település volt, változatos gyümölcsösei, erdejével, pálos (karmelita) kolostorával ma is egyik legszebb része városunknak. Egykori határán még van egy-két hagyományos, tájba illő kert.
- 3-4. A ma divatos „előtte-utána” képpár: a Tolvaj-árok bejárata 1992-ben, amikor még lábujjhegyen jártak arra a túrázók is, és 2008-ban, az erdőszegély levágása és az autós piknikelések után. Ma is szép, de azért más...
5. Még egy amerikai bomba tölcseire is lehet természeti érték, ha az erdő élőlényei birtokba veszik! Alig 60 év múltán ilyen békés rejtékkel alakult a Szív-ér melletti gödör.
6. Brennberg főtere világra szóló csoda: a Rámel-patak mentén, a Harangláb alatt csinos liget nőtt az évtizedek során, s a szénbánya rakodójára is már csak a kedves kis postaházikó és a mérlegkunyó emlékeztet.
7. A Rák-patak forrásánál, az Asztalfő közelében áll ez a különös bükkfa. Jó beállni törzsei közé, és útjára bocsátani a patakot!
- 8-9. Két kis példa arra, milyen különbségek vannak a tövig nyírt pázsit és a virágos gyepek, a dróthálós tujasor és az őshonos élősvévény között. Tessék választani! (A velünk élő lepkék, sünök, madarak persze az utóbbiakat választják! Szerezzünk örömet nekik!)

Képpoldal 2.

- 10-13. A magyar erdők díszei a tölgyek, és ha nem szorosan egymás mellett nőttek, hanem szabad állásban, akkor koronájuk is kiteljesedhetett, mint a Harkai-plató legelőjén, vagy az Alm erdőszélén. A kis képen az akár egy évezredet is átfogó generációk látszanak – még halálukban is nemesen méltóságteljesen uralkodó fáink!
14. Útszélek is lehetnek szépek, mutatja a Hidegvíz-völgyi zászpás erdőrészlet.
15. Az alpesekre emlékeztető volt legelő, a népszerű Fáber-rét a mezítláb futás, a kakukkfűillatú napfürdőzés, az este leszálló ködök titkainak városközei helye.
A tágas rétre vezető cserjefolyosó izgalmas bevezetés az erdő közepére, ahol újjászületünk. Jól látható itt az igazi erdőszegély, a virágzó bokrok fölé sűrűn kihajló szélső faágak
- 16-17. Két évszak ugyanott: az Óriások erdeje a Várison egész évben kedvelt sétálóhely a helyi családok, az üdülők és a jószívű gyógyulók körében. A városi parkerdő nagy ajándék mindannyiunknak!

Képpoldal 3.

18. A széles Nyugati Kapu, az Ikva medencéje így tárul elénk a Bécsidombról. Elbűvölő ez a Táj-harmónia! Már csak szélesen kanyargó patakok menti ártéri erdők hiányoznak, hogy az árvizektől, kiszáradástól és viharos szelektől is védjenek!
19. Lentről, közelről ilyen üde réteket élvezhetünk – mint a kócsagok, búbicek, gólyák. Másutt természetbúvárok vizsgálják, kutatják az ilyen élőlényekben gazdag helyeket, de ha csak vigyázunk rájuk, az is elég.
20. Erdő lenne szinte mindenütt, hegyeken-völgyekben, vizek mellett is, és ha hagynák őket, óriásokká nőnének benne a fák. Őserdők már nincs, de még lehet!
21. Környékünk legnagyobb csodája a hegység belsejében, a Kecse-patak forrásvidékén lévő Új-rét, zsombékos égeresével, ami már a laposabb vidékeken is ritka! Vigyázunk rá együtt!
22. Egy példa arra, micsoda lehetőségeket rejt egy új kerékpárút: az Ágfalvára kerekedők a vasúti hídnál igazi kis tavi életközösséggel találkozhatnak, ahol meg is lehet pihenni. A szántó széle másra úgysem jó, viszont sokat tehetnénk élő környezetünkért az ilyen helyek megőrzésével, segítésével!
23. Az erdő ott is megmutatja erejét, ahol sokáig visszaszorult: például a Harkai-plató is erdősülni kezdett, ahol nem legeltettek, és a szabályos rendben sorakozó, szűrős csipkebokrokból már nagyobb fák is kinőhetnek.

Képpoldal 4.

24. A hagyományos kertek természetesen a magyar kert hagyományának őrzőinél, a pálosoknál a legszebbek, nálunk ilyen a bánfalvi Kolostor-hegy oldala gyümölcsösével, benne a környék legnagyobb (egészséges!) szelídgesztenyéjével, melynek árnyékában emelkedtek 120 évvel ezelőttig a hívek stációkon át a két kis kápolnáig és a kegytemplomig.
25. Brennberg ma nem földalatti járatairól, hanem békésen derűs kertjeiről híres. A hűvös párában vigan terem a sok régi gyümölcsfajta.
26. Rákóczi Ferenc emlékét idézi a Batthyány téren még a zuhatagosan leomló ágú bükk is!
27. A balfi szanatóriumpark csendes összhangjával gyógyít, és közben külső-belső mozdulásra ösztönöz.
28. Az Egyetem Botanikus kertje méltó környezete a Természet-tudományok oktatásának. Szívében a sebzett Csodaszarvas és Fehér Dániel liliomfás rétje.
- 29-31. Kis házak nagy kertek mélyén – ez volt a Lőverek évszázados alapelve, s lehet ma is az új kertségeké.

Képoldal 5.

32. A Hidegvíz-völgy tavát részben a brennbergi kisvasútnak köszönhetjük, hiszen itt keresztezte a patakot Ágfalva felé, de ma már a sok kirándulóval együtt is csendesebb ez az erdőtükröző, szürkegémés élővíz.
33. Hazánk egyik első erdei iskolája ma is ideális környezetben neveli a fiatalokat. Kikeletre ünneplőbe öltöznek az erdő cseresznyefái is. (Ez a különösen kihajló példány az idei nyár nagy esőzéseiben kidőlt.)
34. Itt fönt a Rák-patak kalandosan kanyarog az erdő árnyékában, és tényleg élnek benne nagy rákok, pisztrángok is!
35. A városias rész határán, a Fenyő téren már katonásabb a „rend”: az egyenes partról nagyon hiányoznak a nemrég még ott állt nagy fűzek!
36. A belváros árkait, tavait tápláló mellékágra emlékeztet a Zsilip utca neve, óvodája valódi mesebirodalom!
37. Az első magyarországi közkert közepén gyógyüléssel, puhakérgű mamutfenyő áll. Erzsébet kertünk többi növénye is megérdemli, hogy gyakran felkeressük őket! Elbűvölő hangulata családokat is, elmélkedőket is vonz.
38. A Múzeumkert zárkózottan őrzi titkait a Deák tér sarkán. Nagy fái és ódon kövei örök emlékek az idejáró gyerekeknek. (Pedig a Deák tér titka nagyobb: alatta folydogál tovább a Rák-patak!)

Képoldal 6.

39. Zöldút az Ikva mentén? Szép is lenne! A határmente felfedezőit vezeti a zöld jelzés mezőn, erdőn, réteken át.
40. Itt, a határ menti határban még ilyen az Ikva: vadregényes és hosszú ideje háborítatlan.
41. Nagy lakótelepünk, a Jereván formássá alakult parkjaival és nagy tavával ellensúlyozza a panelszürkeséget. (Ibolya-tó a neve az esővíztározónak, de inkább szomorkás fűzek, délceg nyárfák és mocsári nőszirm díszlik a partján.)
42. A Fűzfá soron mélyen medrébe bújva, de fák közt igyekszik a víz a belváros felé. A stadion kerítésén nagy platánok, diófák és szürkenyár lesnek ki, szurkolva a pataknak és az öregebb fűzfáknak, hátha jön enyhülés, és újra szabad lesz találkozniuk...
43. A várkerület zaja mögött ez a néma sikátor a tanúja, hogy bizony néha sokkal több víz is lefolyik az Ikván. A Festő köztől a Paprértig festői sétány is lehetne itt! (Persze zöld, étellel teli!)
44. Ő az egyik öreg fűz a Nagyszoda széles tava mellől. A kavics folyóvízre utal, de ez nem vigasztalja a „parkolóra tett” beletörődöt.
45. Papréti áhítat köszönt minden korai munkába menőt, és búcsúztatja a várost lassan elhagyó patakot. Régen már itt találkozhatott testvérével, a Rák-patakkal, most hosszú sivár útját csak az Apácakert enyhíti.

Képpoldal 7.

46. Széleslevelű ujjaskosbor (*Dactylorhiza majalis*): láprétek daliás májusi ritkasága.
47. Erdei ciklámen (*Cyclamen purpurascens*): Sopron jelképe, erdeink őszbe hajló illata, a éves virágciklus végén az ámen.
48. Sárga len (*Linum flavum*): sztyeprétek lenge nyárvégi színfoltja.
49. Szártalan bábakalács (*Carlina acaulis*): legelőkön védi magát a legelőktől ez a furán szépséges jószág.
50. Feketéllő kökörcsin (*Pulsatilla pratensis* ssp. *nigricans*): sziklás dombtetőn, szeles oldalon fejét leszegve reszket a tavaszi szélben.
51. Tarka nőszirm (*Iris variegata*): a Szárhalom és a Dudlesz-erdő tisztásain díszlik nyár elején.
52. Leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*): bimbóként bundája védi, majd az ég felé tárul akkor is, ha havat kap kelyhébe. Berzedt tollpihésen végül szerteszáll a réten, és magja földbe fúrja fejét.
53. Prémcs tárnicska (*Gentianella ciliata*): szárazabb gyepekben nagy szerencse rábukkanni erre a kis szépségre.
54. Réti iszalag (*Clematis integrifolia*): mifelénk csak az Ikva menti lápréten élt 2008. tavaszig, de türelem: visszajön megint!
55. Szibériai nőszirm (*Iris sibirica*): ő is ritka – nedves rétek nyúlánk, kiscsoportos dísze.

Képpoldal 8.

56. Távolatok Harka felé: széles-nagy rét, szabadon nyargaló tekintet, csikók és bárányok, csipkék és galagonyák. Szív-ér és Gida-patak, Kerek-erdő és Brand-major. Hatalmas táj-érték óriás tölgyeivel, süppedős gypével, gyógynövényeivel, gyümölcszeivel. Aki itt kezdi, beleszeret a Tájba!
57. Az Élet mezeje és az élet jele: a távoli ártéri ligetek Ágfalva felől.
58. Az Égő Hegy Márta sora, Brennberg virágzó, gyümölcsöző nyugalma.
59. Biztató tavaszi kép: a kezdetben meredek, aztán berkenyével kedveskedő Honvéd út és a harangos-sövényes Szent Margit út találkozik. Kert-hagyomány és hazaszeretet!
60. Az Égigérő Fa itt lehajol: mint Szent Erzsébetünk, ez az Erzsébet-kerti kőris is a kisemberek barátja, szeretettel oldja a görcsöket.
61. A balfi erdőben is minden jobbra fordul, és kibontja tündérszárnyait!

A címlapon a „Fűztorony” látható (városunk jelképe a Várkerület nagy fűzével) Erzsébet kerti idillbe ágyazva.

(A 46-49, 51, 53-55 képeket Tímár Gábor, a többi Hárs Olivér készítette.)

A térképpoldalakon a táblázatok szerinti jelöléssel helyi, országos és uniós védelem alatt álló természeti értékeink szerepelnek.

Táj-Háromság

A Castanea Környezetvédelmi Egyesület tevékenységei a környező táj érdekében:

tanácsadás, előadások, bemutatók és kísérletek
az egészséges életmód jegyében
(energiatakarékosság, házi vízgazdálkodás,
ökológiai gazdálkodás, természetes gyógyítás
környezeti nevelés)

egészségnapok szervezése

gombaismereti túrák

gyógynövényismertető családi séták

erdei iskolai programok

„Egészséges, virágos Sopronért”
(helyi kertek, parkok bemutató sorozata)

TIT-Castanea Barabits Elemér Kertészeti Szabadegyetem

tájbaillő, gyógyító kertek tervezése és kialakítása

Ajánljuk ezen kívül kiadványainkat
minden érdeklődőnek!

FELHÍVÁS!

A századik Madarak és Fák Napja alkalmából kezdeményeztük, hogy Magyarországon minden 100 évnél idősebb fa kerüljön védett korba, hogy békességben élhesse végig életét! Járjunk elől jó példával mi, soproniak! Órizzuk meg idős, nagy, különleges fáinkat a városban és az erdőben!

A Mag népe vagyunk, gyűjtsük és vigyük a magokat szerteszét!

Vagy ha ültetni szeretnénk, neveljünk csemetét.

Ültessünk nagy fákat utódainknak!

Óshonos, helyből származó magokat, vesszőket, csemetéket válasszunk, a nekik megfelelő helyre!

Bármit gondolunk, teszünk, a Táj, Anyaföldünk szeretete vezéreljen minket! Vegyük észre, mutassuk meg, és erősítsük a jót, élő értékeinket, hogy csak az maradjon utánunk, ami szép és egészséges, ami a harmóniát szolgálja. Örüljünk, ha másoktól tanulhatunk, de mutassunk példát mi magunk.

A Föld saját védelmi rendszere, öngyógyulása nagy lendülettel beindult!

Végre megmutatja nekünk is, mit hogyan lehet gyógyítani, miben segíthetjük ezt a mi gyógyulásunkat is jelentő folyamatot! Jó alkalmat ad tévedéseink kijavítására is: ha befelé is, kifelé is éberén figyelünk, eszünkbe jut mindenre a legjobb megoldás. Gyógyuljuk együtt!

Ez a kiadvány szerves része a „*Szeretem ezt a tájat*” programnak, melynek célja Sopron értékeinek újrafelfedezése, továbbéltetése, közösségivé tétele. Sorozatunk Sopron és a környező települések élő örökségét mutatja be.

A Castanea Környezetvédelmi Egyesület közhasznú civil egyesületeként működik. Ha Ön fontosnak tartja Sopron és környékének egészségét, és hozzá tud járulni céljaink eléréséhez, keressen meg minket személyesen! Pénzbeli támogatását, személyi jövedelemadójának 1 %-át, természetbeni felajánlásait előre is köszönjük!

Szeretettel várunk minden érdeklődőt rendezvényeinkre, és tagjaink közé!

**Címünk: 9400 Sopron, Fővényverem utca 5., Tel./Fax: 99/788-904,
www.castanea.hu, castanea@castanea.hu**

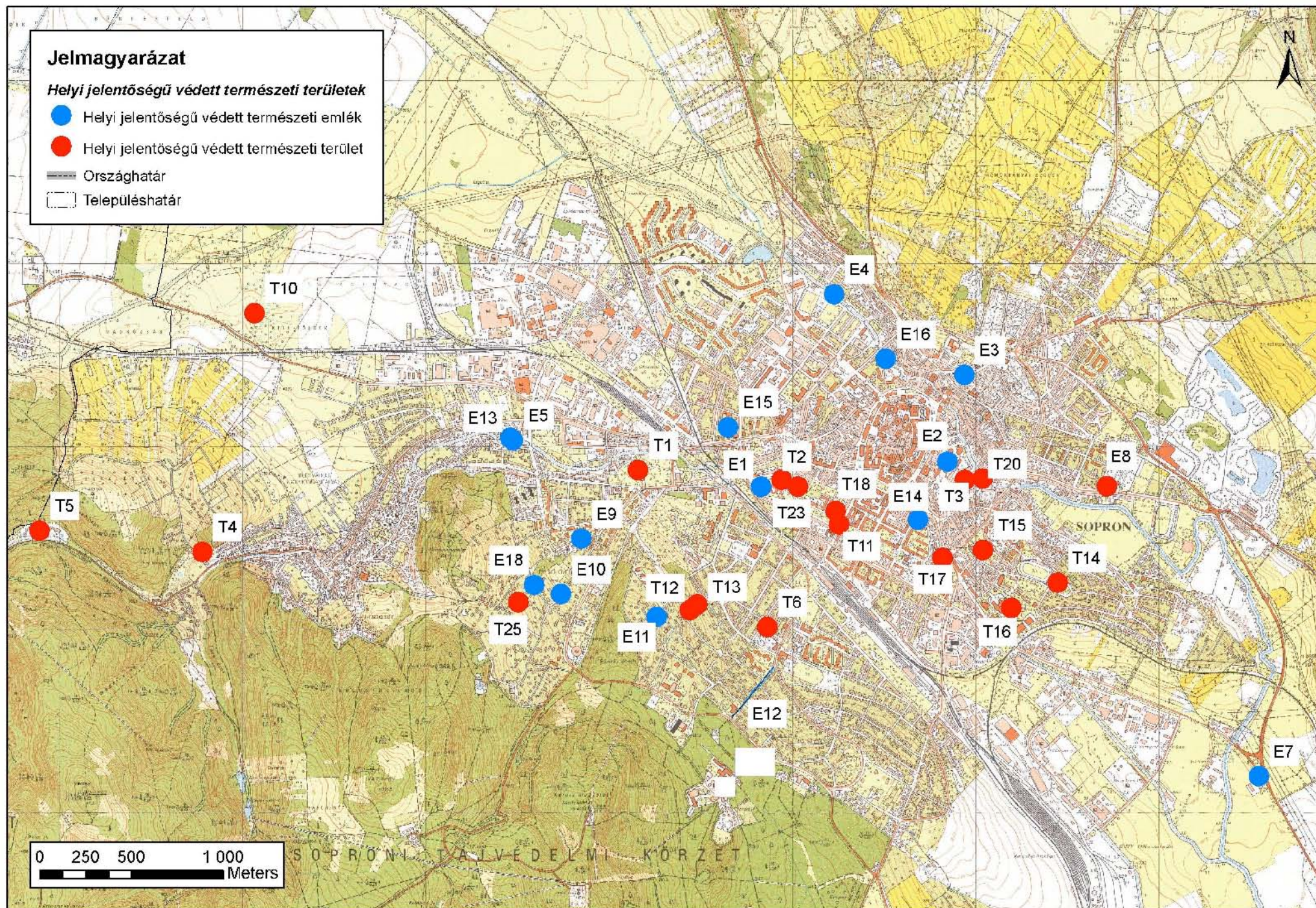

Jelmagyarázat

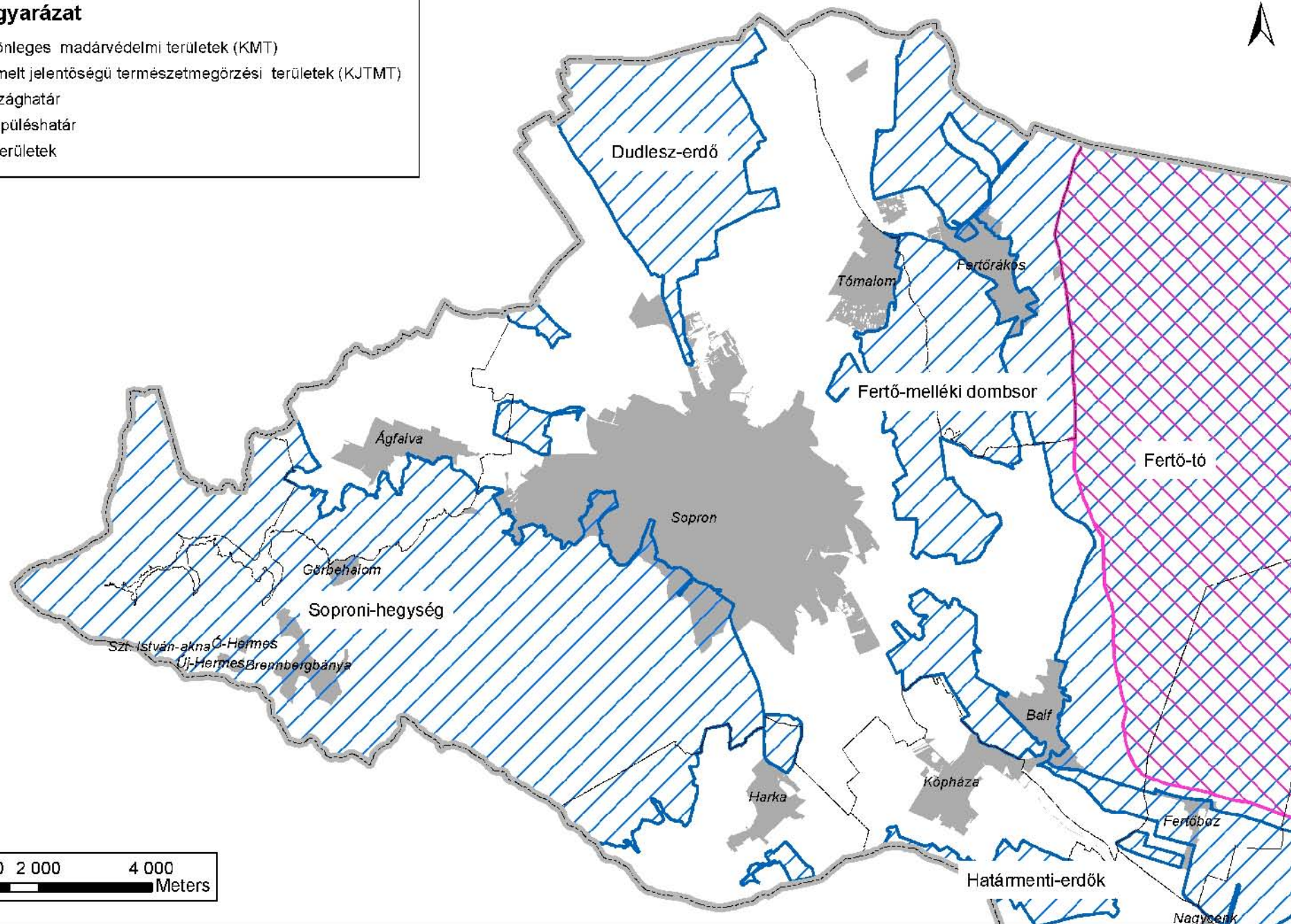
Helyi jelentőségű védett természeti területek

- Helyi jelentőségű védett természeti emlék
- Helyi jelentőségű védett természeti terület
- Országhatár
- Településhatár

Jelmagyarázat

- Különleges madárvédelmi területek (KMT)
- Kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek (KJMT)
- Országhatár
- Településhatár
- Belterületek

Jelmagyarázat

----- Országhatár

□ Településhatár

Országos jelentőségű védett természeti területek

■ Nemzeti Park

■ Természetvédelmi terület

■ Tájvédelmi Körzet

■ Országos védelemre tervezett területek

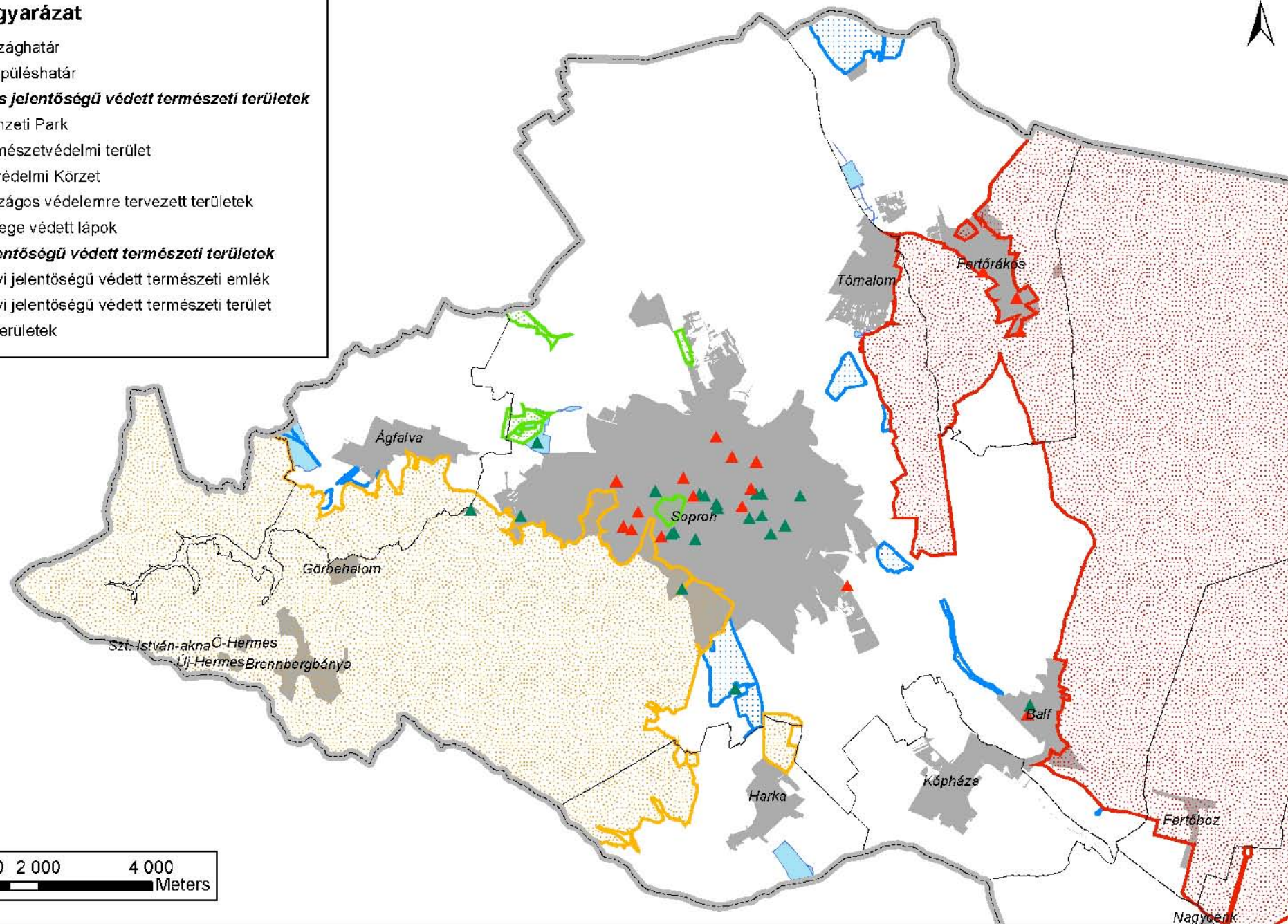
■ Ex lege védett lápok

Helyi jelentőségű védett természeti területek

▲ Helyi jelentőségű védett természeti emlék

▲ Helyi jelentőségű védett természeti terület

■ Belterületek

Táj-Háromság

A Castanea Környezetvédelmi Egyesület tevékenységei a környező táj érdekében:

tanácsadás, előadások, bemutatók és kísérletek
az egészséges életmód jegyében
(energiatakarékosság, házi vízgazdálkodás,
ökológiai gazdálkodás, természetes gyógyítás
környezeti nevelés)

egészségnapok szervezése

gombaismereti túrák

gyógynövényismertető családi séták

erdei iskolai programok

„Egészséges, virágos Sopronért”
(helyi kertek, parkok bemutató sorozata)

TIT-Castanea Barabits Elemér Kertészeti Szabadegyetem

tájbaillő, gyógyító kertek tervezése és kialakítása

Ajánljuk ezen kívül kiadványainkat
minden érdeklődőnek!

FELHÍVÁS!

A századik Madarak és Fák Napja alkalmából kezdeményeztük, hogy Magyarországon minden 100 évnél idősebb fa kerüljön védett korba, hogy békességben élhesse végig életét! Járjunk elől jó példával mi, soproniak! Órizzük meg idős, nagy, különleges fáinkat a városban és az erdőben!

A Mag népe vagyunk, gyűjtsük és vigyük a magokat szerteszét!

Vagy ha ültetni szeretnénk, neveljünk csemetét.

Ültessünk nagy fákat utódainknak!

Óshonos, helyből származó magokat, vesszőket, csemetéket válasszunk, a nekik megfelelő helyre!

Bármit gondolunk, teszünk, a Táj, Anyaföldünk szeretete vezéreljen minket! Vegyük észre, mutassuk meg, és erősítsük a jót, élő értékeinket, hogy csak az maradjon utánunk, ami szép és egészséges, ami a harmóniát szolgálja. Örüljünk, ha másoktól tanulhatunk, de mutassunk példát mi magunk.

A Föld saját védelmi rendszere, öngyógyulása nagy lendülettel beindult!

Végre megmutatja nekünk is, mit hogyan lehet gyógyítani, miben segíthetjük ezt a mi gyógyulásunkat is jelentő folyamatot! Jó alkalmat ad tévedéseink kijavítására is: ha befelé is, kifelé is éberén figyelünk, eszünkbe jut mindenre a legjobb megoldás. Gyógyuljuk együtt!

Ez a kiadvány szerves része a „*Szeretem ezt a tájat*” programnak, melynek célja Sopron értékeinek újrafelfedezése, továbbértékelése, közösségivé tétele. Sorozatunk Sopron és a környező települések élő örökségét mutatja be.

A Castanea Környezetvédelmi Egyesület közhasznú civil egyesületeként működik. Ha Ön fontosnak tartja Sopron és környékének egészségét, és hozzá tud járulni céljaink eléréséhez, keressen meg minket személyesen! Pénzbeli támogatását, személyi jövedelemadójának 1 %-át, természetbeni felajánlásait előre is köszönjük!

Szeretettel várunk minden érdeklődőt rendezvényeinkre, és tagjaink közé!

**Címünk: 9400 Sopron, Fővényverem utca 5., Tel./Fax: 99/788-904,
www.castanea.hu, castanea@castanea.hu**

